

LUUNJA LASTEÄED MIDRIMAA ÕPPEKAVA

2026

SISUKORD

ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	4
LASTEAIA ALUSVÄÄRTUSED JA ERIPÄRA	5
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRK JA PÕHIMÕTTED	7
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE KORRALDUS	9
Lasteaia korraldus	9
Rühmade korraldus	9
Dokumenteerimine	11
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE SEOS MIDRIPEDAGOOGIKAGA	13
Tervist toetav	13
Innovatsiooni edendav	14
Roheliselt mõtleb	16
Eestlust hoidev	17
ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMINE	18
3A JA 6-7A LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED	20
VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED NING 6-7A LAPSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED	22
KOOSTÖÖ VANEMATEGA	27
LAPSE ARENGU HINDAMINE JA TOETAMINE	29
Hindamise meetodid, vahendid ja dokumenteerimine	29
Töökorraldus ja dokumenteerimine läbi õppeaasta	32
Lapse individuaalse arengu toetamiseks kohaldatavad erisused	35
Töökorraldus juhtumipõhiselt	37
Hoiurühmade hindamise kriteeriumid	39
Mänguoskused	39
Tunnetus- ja õpioskused	39
Sotsiaalsed oskused	40
Eneseregulatsiooni oskused	41
Valdkondade eeloskused	42

3-7 aastaste laste hindamise kriteeriumid.....	52
Üldoskused.....	52
Mänguoskused.....	52
Tunnetus- ja õpioskused.....	54
Sotsiaalsed oskused	57
Eneseregulatsioonioskused.....	59
Valdkondlikud oskused	60
Mina ja keskkond	60
Keel ja kõne.....	69
Eesti keele kui teise keele õpe.....	76
Matemaatika	78
Kunst	81
Muusika.....	85
Liikumine	87

ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Luunja Lasteaed Midrimaa õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mida uuendatakse ja täiendatakse vastavalt alusharidusseadusele, alushariduse riiklikule õppekavale, lasteaia arengusuundadele, sisehindamise tulemustele ning õppe- ja kasvatustegevusest saadud kogemustele.

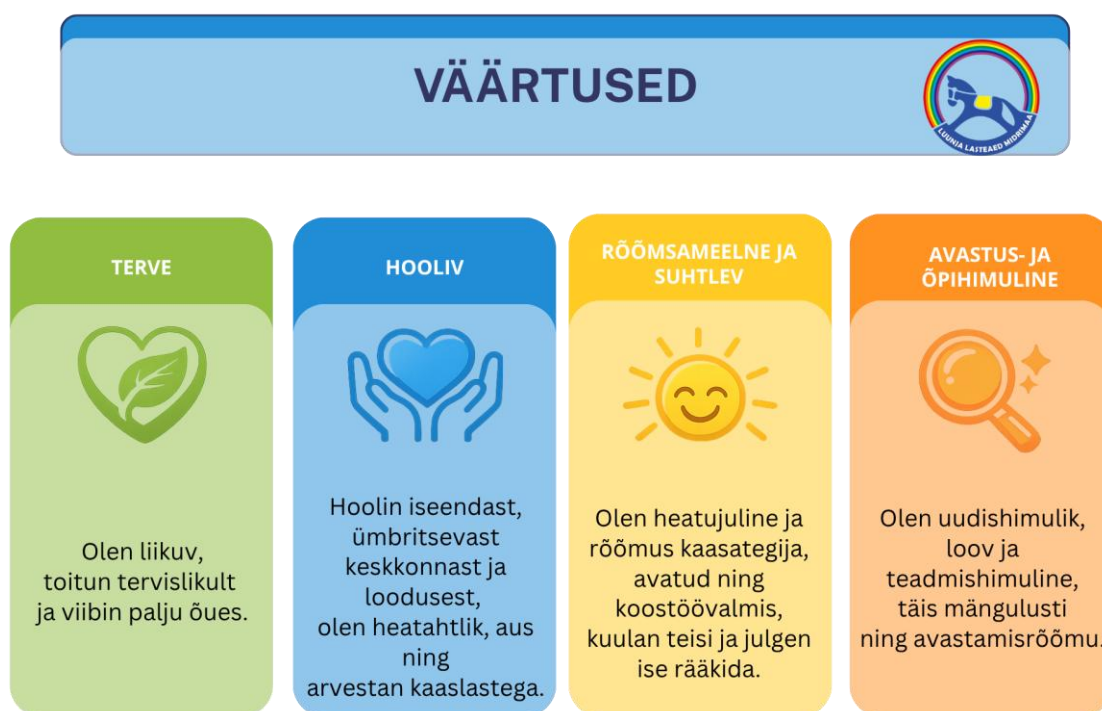
- Õppekava koostamist, uuendamist ja täiendamist korraldab direktor koostöös õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega (rühmaõpetajad, muusika- ja liikumisõpetaja, õppejuht, tugispetsialistid, haridustehnoloog, abiõpetajad).
- Ettepanekuid õppekava muutmiseks võivad teha õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajad ja lapsevanemad, sh hoolekogu.
- Õppekava muudatused arutatakse läbi õppe- ja kasvatustegevusega seotud töötajatega ning vajaduse korral kaasatakse aruteludesse lapsevanemad.
- Õppekava vaadatakse üle vähemalt üks kord õppeaastas ning vajaduse korral uuendatakse ja täiendatakse.
- Enne õppekava kinnitamist kuulatakse ära hoolekogu arvamus.
- Õppekava ja selle muudatused kinnitab direktor käskkirjaga.
- Õppekava avalikustatakse lasteaia kodulehel.

LASTEAIJA ALUSVÄÄRTUSED JA ERIPÄRA

Luunja Lasteaed Midrimaa on alushariduse riikliku õppekava alusel alushariduse omandamist võimaldav õppeasutus. Meie turvalises, eakohases, mängulises ning arendavas õpi- ja kasvukeskkonnas toetatakse laste üldoskuste arengut ning selliste teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist, mis loovad eeldused põhihariduse omandamiseks ja edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus.

Luunja Lasteaias Midrimaa on lasteaiarühmad (3-7a lapsed) ja lastehoiurühmad (1-3a lapsed). Õppekava rakendub nii lasteaia- kui hoiurühmades. Lastehoiurühmi puudutavad erisused on õppekavas eraldi märgitud **sinise värviga**.

- Õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles.
- Lasteaia moto: Midrimaal mängides suureks!
- **Missioon:** Lapse huvist ja arengust lähtuva õpikeskkonna loomine, õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine ning õhinapõhise tegevuse toetamine koostöös perede ja kogukonnaga.
- **Visioon:** Luunja lasteaed on uuendusmeelne ja teaduspõhiselt tegutsev kogukonna lasteaed, kus väärtustame õnnelikku lapseõlve, avastamis- ja tegutsemisrõõmu, suhtlemisjulgust, iseendast ja ümbritsevast hoolimist, tervislikke eluviise.
- Põhiväärtused:

- Lasteaia eripära, olulisemad läbivad põhimõtted, kasutatavad meetodikad ning pedagoogilised suunad, mille elemente rakendame, on ühendatud Midripedagoogika käsitlusse.

- Õppe- ja kasvatustöö läbiviimise aluseks Luunja Lasteaias Midrimaa on “Alushariduse riikliku õppekava” alusel koostatud Luunja Lasteaed Midrimaa õppekava.
- Luunja Lasteaias Midrimaa (edaspidi lasteaed) rakendatakse õppekava õppeaastat läbiva peateema kaudu tegevuskava alusel toetudes Midripedagoogikale.
- Maal asuva ja looduslähedase lasteiaiana Luunja alevikus pakume lastele rikkalikku õpikeskkonda, kus mitmekesised võimalused looduse uurimiseks, avastusõppeks, praktiliseks tegutsemiseks ja liikumiseks toetavad keskkonnateadlikkuse kujunemist, tervise hoidmist ning lapse igakülgset arengut.
- Lasteaia õueala on kujundatud vaheldusrikkaks õpikeskkonnaks, kus on loodud võimalused aktiivseks tegutsemiseks, avastamiseks, katsetamiseks ja loovaks eneseväljenduseks. Õueala eripäraks on pumptrack, madalseiklusrada, kolahoov ja roheaed, mis toetavad laste liikumist, keskkonnahoidliku mõtteviisi kujunemist, praktiliste oskuste arengut ning tulevikuoskuste kujunemist läbi kogemusõppe. Lapsed viibivad õues 3 korda päevas.
- Lasteaias rakendatav avatud lasteaia põhimõte hõlmab koridorides asuvaid mängu- ja õpialasid, mis laiendavad õpikeskkonda rühmaruumist välja, toetades laste iseseisvust, loovust, koostööd ja paindlikku tegutsemist. Ka õu on avatud ühine tegutsemisala, kus lapsed valivad vabalt mängukoha ning töötajad on hajutatud, et tagada kõigi laste turvalisus.
- Lasteaia eripäraks on rühmade vaheline koostöö, mille raames planeerime ja viime ühiselt läbi looduse- ja tervisenädalaid, milles osalevad eakohaselt kõik lapsed.
- Väärtustame õppetegevust toetavaid tegevusi (õppimine ja kogemine autentses keskkonnas – õppekäigud, osalemine projektides, programmides), koostöist tegutsemist erinevate asutuste ja inimestega kogukonnast ning kaugemalt.
- Toetame huviringide tegevust lasteaias, et soodustada laste huvide arengut ning rikastada nende õpikogemust koostöö kaudu erinevate oma ala spetsialistidega.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRK JA PÕHIMÕTTED

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärk

Luunja Lasteaed Midrimaa õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on riiklikus õppekavas sätestatud alusväärtustel ja lasteaia põhiväärtustel tuginev lapse igakülgne ja järjepidev areng kaasaegses, turvalises, hoolivas ja üksteist toetavas keskkonnas koostöös koduga.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetatakse lapse üld- ja valdkondlike oskuste kujunemist ning arengut, et luua kuni kolmeaastase lapse puhul eeldused hakkamasaamiseks lasteaias ning kolme- kuni seitsmeaastase lapse puhul eeldused põhihariduse omandamiseks ja edasijõudmiseks igapäevaelus.

Lasteaed loob tingimused lapse vaimse, füüsilise, kõlblise, sotsiaalse ja emotsionaalse arengu toetamiseks.

Lapse õppimise aluseks on kogemus, mille laps omandab vastastikuses toimes füüsilise, vaimse ja sotsiaalse keskkonnaga.

Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse organiseerimisel:

- lähtutakse lapse arengutasemest ning arvestatakse tema võimeid, huvisid, vajadusi, kultuurilist ja keelelist tausta, toetades arengut lähima arengu tsoonis;
- luuakse õpi- ja kasvukeskkond, mis toetab lapse arengut ning väärtustab õppeprotsessi ja arengumuutusi;
- tagatakse igale lapsele eduelamus;
- toetatakse lapse loovust, huvi ja omaalgatust;
- kaasatakse last tegevuste kavandamisse, võimaldatakse teha valikuid ning julgustatakse tehtut analüüsima lasteaia tasandil läbi laste nõukogu ja rühma tasandil projektides;
- väärtustatakse demokraatlikke suhteid ning lugupidamist enda ja teiste suhtes;

- rakendatakse kaasava hariduse põhimõtteid;
- luuakse tingimused lapse eneseregulatsiooni ja mõtlemisoskuste arenguks (planeerimine, valikute tegemine, oma tegevuse hindamine, refleksioon);
- kujundatakse lastes õpioskuste eeluskusi ning igapäevaeluks vajalikke toimetulekuoskusi;
- luuakse turvaline, hooliv, kiusamisvaba ja koostööine keskkond, mis kujundab lastes ohutu tegutsemise harjumusi ning tagab turvatunde erinevates olukordades;
- rakendatakse üldõpetuse põhimõtteid;
- lõimitakse erinevaid valdkondi ja tegevusi, võimaldades vabamängu, katsetamist, liikumist, muusikat ja teisi aktiivset õppimist ning loovust toetavaid meetodeid nii individuaalsetes tegevustes kui ka grupis;
- luuakse arengut ja sotsialiseerumist soodustav keskkond, kus õppimine toimub läbi mängu, matkimise, avastamise, uurimise ja praktilise tegevuse;
- toetatakse laste tervise hoidmist ja edendamist, sh kehalist aktiivsust, üld- ja peenmotoorika arengut, väärtustatakse õues tegutsemist;
- toetatakse lapse loomulikku huvi ümbritseva maailma, looduse ja ühiskonna vastu, laiendatakse tegevuskeskkonda ning kujundatakse keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- väärtustatakse kodupaika, eesti kultuuritraditsioone ning arvestatakse teiste kultuuride eripäraga;
- toetatakse mitmekeelsest perest pärit lapse keelelist arengut mitme keele kasutajana ning märgatakse ja toetatakse last erinevates keelekasutusolukordades;
- kasutatakse digitehnoloogia võimalusi õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks;
- tehakse järjepidevat koostööd lapse, pere ja lasteaia vahel;
- kõik töötajad panustavad lapse arengu toetamiseks ja tema potentsiaali parimaks avaldumiseks, nende roll on olla eeskujuks, lapse arengu suunajaks, toetajaks, juhendajaks ning toetava keskkonna loojaks.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE KORRALDUS

Lasteaia korraldus

- Lasteaia õppe-kasvatustegevust reguleerivad lasteaia kodukord, arengukava, tegevuskava ja õppekava.
- Lasteaed kasutab elektroonilist infosüsteemi Eliis. Seal asuvad rühmade tegevuskavad, rühmapäevikud, projektide plaanid, lapse arengu hindamise ja jälgimise dokumendid, (sh koolivalmiduskaart), sündmuste kalender, sõnumite vahetamine jmt.
- Töölaseks suhtluseks ning dokumentide koostamiseks, ühiskasutuseks ja säilitamiseks kasutab lasteaed MS Office keskkonda.
- Õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini.
- Suvekuudel toimub õppe- ja kasvatustegevus paindlikult, rõhk on mängul, õues tegutsemisel, liikumisel ja laste individuaalsetel huvidel. Vajadusel liidetakse rühmi ning tegevused korraldatakse vastavalt laste kohalolekule ja suvisele rütmile.
- Iga õppeaasta alguses valitakse ühiselt aasta teema, mis tuleneb ühiskonna või lasteaia enda aktuaalsest tähtsündmusest või eelmise õppeaasta tegevuskava analüüsist ning aitab fookusseerida üht konkreetset valdkonda.
- Õppeaasta alguses otsustatakse meeskonna koostöös ülelasteaialised sündmused ja kalendritähtpäevade ühine tähistamine. Teiste tähtpäevade tähistamise üle otsustavad rühmad iseseisvalt.
- Lasteaias on tegutsemise aluseks meeskonna poolt ühiselt sõlmitud kokkulepped (sh õueala reeglid) ja rühmades koos lastega koostatud rühma reeglid. Rühmade reeglid on fikseeritud nende tegevuskavades ja lastele arusaadavad ning nähtavad rühmaruumis. Õueala reeglid on lastega läbi arutatud, vanematele tutvustatud ja õues visuaalselt esitatud.
- Õppeaasta algul koostatakse koostöös osapooltega liikumise- ja muusikategevuste ajaline plaan ja huviringide ajakava nädala lõikes.

Rühmade korraldus

- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel arvestatakse lasteaia päevakavaga. Päevakavade koostamisel lasteaia- ja lastehoiu rühmadele lähtutakse laste vanusest ja arengust tulenevatest iseärasustest, lasteaia lahtiolekuajast ja toitlustamise aegadest. Peamajas asuvatele rühmadele tegutseb hommikuti ja õhtuti valverühm. Päevakavad kinnitab lasteaia direktor ja need on nähtavad lastevanematele rühmas, lasteaia kodulehel ning Eliisis rühmade tegevuskavades (vt lisa).
- Õppe- ja kasvatustegevus toimub igapäevatoimingute, laste mängu ning meeskonna kavandatud ja spontaanselt tekkivate tegevuste kaudu.
- Õppe- ja kasvatustegevusi viiakse läbi kogu rühmaga, alagruppides ja individuaalselt.
 - Kogu rühma üheaegne tegevus sobib häälestamiseks, teema sissejuhatamiseks, reeglite ja üldiste juhendite andmiseks (hommikuring päeva alguses), laste jagamiseks väikesteks gruppideks, õppekäikudeks jmt.
 - Alagruppe moodustatakse erinevate kriteeriumite alusel (laste huvid, võimed jmt). Gruppe juhendavad õpetajad, abiõpetajad, aga ka tugiisikud või lapsed ise. Grupi suurus on erinev (soovitatav vahemik 3-8 last). Grupid tegelevad samaaegselt erinevate (valdkondade) tegevustega või üht liiki tegevusega erinevas raskusastmes.

- Individuaalses töös arvestatakse laste erisusi (vanust, võimeid, oskusi, iseloomu, huvisid ja keelelist – kultuurilist tausta jmt), õpetaja loob tegevusteks sobiva keskkonna ning valib vahendid, vajadusel kaasab tugimeeskonna.
- Õppe- ja kasvatustegevuse koha valikul arvestatakse tegevuse eesmärkide, erinevate valdkondade lõimingu, vajalike vahendite valiku ning töötajate kaasamisega tegevuse läbiviimisel. Õpitavaga tutvutakse võimalusel selle loomulikus keskkonnas, laiendatakse vajadusel tegevuskeskkonda põhimõttel lähemalt kaugemale. Õpiruumiks võivad olla rühmaruumid, avatud lasteaia koridorid jt ruumid, õueala, lasteaia lähiümbrus Luunjas, looduskeskkond ja linnaruum kaugemal.
- Aiärühmade lapsed viibivad õues 3 korda päevas – õppe- ja kasvatustegevused (sh osa liikumistegevusi) ning vabamäng toimuvad õues 1–2 tundi päevas, lisaks võetakse hommikuti lapsi vastu õues ja saadetakse õhtuti sealt koju.
[Lastehoiurühmade lapsed on õues 1-3 korda päevas arvestades päevakava, laste vajadusi, tervise- ja heaoluseisundit ning ilmastikutingimusi.](#)
- Rühmaruumid on sisustatud vastavalt vanusele, igal aastal liigutakse järgmisesse ruumi. Igas rühmas on eakohane liikumis/ronimis- ning eraldumisvõimalus. Ruum jaguneb tegevuskeskusteks, laps saab ise võtta tegutsemiseks vajaliku. Õpikeskkond koos sealsete mänguvahenditega on pidevas muutumises ja täienemises lähtuvalt käsitletava projektiteema arengust.
- Õppe- ja kasvatustegevusi viivad läbi rühmaõpetajad, neid abistavad abiõpetajad, vajadusel ka tugisikud. Töögraafik võimaldab lähtuvalt laste arvust aktiivsel hommikuperioodil (9.00–12.00) rühmades kolme täiskasvanu samaaegset kohalolu. Täiendavalt tegelevad lastega kokkulepitud ajakava alusel muusika ja liikumisõpetaja, haridustehnoloog ning tugispetsialistid.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja käsitletava teemasisu valikul lähtutakse lapsest, alushariduse alusväärtustest, last ümbritsevast keskkonnast ning põhimõttest üksikult üldisemale, lihtsamalt keerulisemale.
- Päev algab nii aia- kui ka hoiurühmades hommikuringiga, mis toetab rutiini, turvalisust ja kindlat päevarütmi. Hommikuringis osalevad kõik lapsed, see loob rõõmsa päeva alguse, laps tunneb end rühma kuuluvana, märgatuna ning kaasatuna, arenevad tema sotsiaalsed ja eneseregulatsioonioskused. Tegevus on eakohane, lühike ja mänguline, tervitatakse, juhatatakse sisse ja antakse ülevaade eesootavast päevast.
- Õppe- ja kasvatustegevust planeeritakse aiärühmades kokkuleppeliselt projektidena (vt projektõpe).
- Ühiselt korraldatakse tervet lasteaeda hõlmavaid tervise- ja loodusnädalaid. Nädalate teema tuleb lasteaia tegevuskavast, fookusteemast, ühiskonnaelu temaatikast jmt. Tegevuste plaani koostab tööühm, kuhu kuuluvad esindajad igast rühmast, juhtkond ja erispetsialistid. Tegevustesse kaasatakse pered ja koostööpartnerid. Plaan on nähtav stendidel ja Eliisis, kokkuvõtte toimumust lasteaia FB lehel.
- [Lastehoiurühmades valib rühmaõpetaja õppe- ja kasvatustegevuse planeerimise viisi \(kuuplaan või projektiplaan\), lähtudes laste vanusest, oskustest, arenguvajadustest, kohanemisest, uute laste liitumisest ning rühma eripärast. Esimese aasta hoiurühmas alustatakse süstemaatilise õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisega pärast aktiivse kohanemisperioodi lõppu, kuid hiljemalt õppeaasta teisel poolel. Looduse- ja tervisenädalate tegevustes osalevad lastehoiurühmade lapsed eakohaselt.](#)

Dokumenteerimine

Pedagoogiline dokumenteerimine

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine, rakendamine, hindamine ja arendamine on paindlik ning põhineb pedagoogilisel dokumenteerimisel (edaspidi *dokumenteerimine*).

Õpetaja analüüsib ja tõlgendab kogutud materjali, teeb sellest teadlikke pedagoogilisi järeldusi, et kavandada edasisi samme lapse toetamiseks.

Õppe- ja kasvatustegevuse alased dokumendid

Lasteaia õppe-kasvatustegevust reguleerivad lasteaia kodukord, arengukava, tegevuskava ja käesolev õppekava.

- **Kodukord** on Luunja valla lasteaedadel ühine. See on töötajatele ja lapsevanematele nähtav lasteaia ja valla kodulehel.
- **Lasteaia arengukava** koostab lähtuvalt “Alusharidusseadusest” direktor koostöös töötajate, lasteaia pidaja ja hoolekoguga 3-5 aastaks. Dokument koostatakse Luunja valla arengukava, lasteaia sisehindamise aruande, lapsevanemate ja töötajate SWOT tagasiside ning ühisarutelude tulemusena. Arengukava sisaldab lasteaia üldist ülevaadet, visiooni, missiooni ja väärtusi, samuti strateegilisi eesmärke, nende elluviimiseks kavandatud tegevusi ja mõõdikuid. Arengukava on nähtav lasteaia kodulehel.
- **Lasteaia tegevuskava** koostamist korraldab direktor koostöös juhtkonna ja töötajatega. Dokument koostatakse üheks õppeaastaks, lähtutakse lasteaia arengukavast ja eelmise õppeaasta tegevuskava analüüsist. Tegevuskavas esitatakse õppeaasta tegevuseesmärgid ja õppeaasta lõpus analüüs. Tegevuskava on jagatud töötajatega ning tutvustatud lasteaia hoolekogule ja nende poolt heaks kiidetud.
- **Rühma tegevuskava** koostavad rühmaõpetajad koostöös abiõpetajatega üheks õppeaastaks Eliisi keskkonnas, lähtudes lasteaia tegevuskavast. See koosneb rühma lühiiseloostusest, õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest, eesmärkidest ja nende täitmise analüüsist, õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtetest, päevakavast, reeglitest, toetavatest tegevustest ja vanuselistest arengu eeldatavatest tulemustest.
- **Projekti plaani** koostavad rühmaõpetajad, kaasates abiõpetajaid, liikumis- ja muusikaõpetaja, haridustehnoloogi ja vajadusel tugispetsialisti(d). Plaan luuakse Eliisi keskkonnas hiljemalt 3 tööpäeva enne projektiperioodi algust kokkulepitud alusblanketil ja avalikustatakse lapsevanematele. Plaanis kirjeldatakse projekti tekkelugu ja keskkonna kujundamist ning esitatakse üld- ja valdkondlike oskuste eesmärgid ja laste õpitee.
- **Õppe- ja kasvatustöö päevik** asub lasteaedade elektroonilises infosüsteemis Eliis. Igal rühmal on oma päevik. Rühmaõpetaja tuleb õppeaasta alguses vanematele meelde kontrollida ja uuendada andmeid Eliisis. Õpetaja kannab päevikusse laste kohaloleku andmed (toitlustuse planeerimiseks), samal päeval õppe- ja kasvatustegevuste kirjelduse

ning vajadusel märkmed ja tagasiside lapse arengu kohta. Päevik arhiveeritakse õppeaasta lõpus Eliisi keskkonna arhiivi.

- Lapse arengu hindamise dokumente (**arengumapp, individuaalse arengu jälgimise kaart - IAJK, koolivalmiduskaart**) on kirjeldatud käesoleva õppekava peatükis „Lapse arengu hindamise meetodid, vahendid ja dokumenteerimine“.

ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuste SEOS MIDRIPEDAGOOGIKAGA

Rühmade õppe- ja kasvatustöösse on lõimitud Johannes Käisi koduloolisuse ja üldõpetuse, Hea Alguse, Reggio Emilia ning Maria Montessori pedagoogikate elemente (vt lisa 1).

Tervist toetav

Õuesõpe

Toimub lasteaia õuealal või selle lähiümbruses (roosiaias, Luunja Keskkooli staadionil, Luunja pargis, Emajõe kaldal) või väljasõitudena looduskeskustes, metsades, taludes, osaledes sealsetes õppeprogrammides.

Õuealal on lisaks erinevatele atraktsioonidele ka õuesõppemaja, kuppelkasvuhoone ja roheaed. Kolahoovis on loodud võimalused riskimänguks. Seal saavad lapsed kogeda kontrollitud viisil turvalises keskkonnas mõõdukat ohtu, katsetada piire, õppida hindama riske, arendades nende füüsilisi ja sotsiaalseid oskusi, enesekindlust ning probleemilahendusoskusi, toetades emotsioonide reguleerimist, loovust. Kolahoovis järgitakse kokkulepituid reegleid, täiendatakse järjepidevalt vahendeid ja tegutsemisvõimalusi. Lasteaia on riskimängu koolituse läbinud töötajad, kes jagavad omandatud teadmisi ja kogemusi kolleegidega.

Õuesõppetegevused on fikseeritud rühmade projektide plaanides ning toimuvad õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade lõimitud tegevustena vähemalt kord nädalas.

Terviseedendus

Tervise teema käsitlemine lähtub lasteaia väärtustest, tervist edendavate lasteaegade võrgustiku tegevuspõhimõtetest ning Rohelise Kooli programmi valikteemast „Tervis“. Tegevused on rühmasiseselt lõimitud õppekava valdkonnaga „Mina ja keskkond“ ning integreeritud päevakavasse, igapäevategevustesse ja kõikidesse õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadesse. Teema käsitlemist toetavad looduse- ja tervisenädalad, õuesõpe ning erinevad tervislikke eluviise ja keskkonnateadlikkust edendavad tegevused.

Tervisliku toitumise teemat käsitletakse järjepidevalt igapäevategevustes ning tervise- ja loodusunädalate raames toimuvate tervisliku toidu nädalate kaudu. Lasteaia on midriköök (laste tasandil), kus lapsed saavad praktiliste tegevuste käigus valmistada erinevaid tervislikke toite ning omandada teadmisi tasakaalustatud toitumisest. Järjepidevalt jälgitakse, et lasteaia menüü oleks mitmekesine, tasakaalustatud ja vastaks tervisliku toitumise põhimõtetele. Keskkonnasäästlike ja tervislike toiduvalikute toetamiseks on lasteaia lihavabad ehk taimsed esmaspäevad.

Liikumistegevused toimuvad lisaks igapäevasele õues viibimisele ja rühmade lähiümbruse matkadele ka 1-2 korda nädalas lasteaia või Luunja Keskkooli saalis ja õues nädalaplaani alusel. Osaletakse piirkondlikel ja maakondlikel tervise- ja spordiüritustel.

Tervistegevuste eesmärgid ja tegevused on fikseeritud lasteaia ja Rohelise kooli tegevuskavades, rühmade projektide ja lasteaia looduse- ja tervisenädalate plaanides ning nähtavad rühmades, Eliisis ja lasteaia kodulehel.

Väärtusõpe

Lasteaed lähtub tegevustes ühiselt kokkulepitud põhiväärtustest. Need on rühmade projektidesse lõimitud ning seotud kõikide õppe- ja kasvatustöö valdkondadega.

- Iga täiskasvanu on eeskujuks ja meie põhiväärtuste kandja lasteaias.
- Väärtuste kujundamiseks toimuvad lisaks teadlikud planeeritud õppe- ja kasvatustegevused.
- Põhiväärtuste kujundamiseks on kasutusel ühistööna loodud raamat „Väärtusjutud ehk kuidas Midriloomad väärtuste võrku pugesis“.
- Lapsevanematele tutvustatakse meie põhiväärtusi, peresid kutsutakse neid järgima ja kaasatakse toetavatesse tegevustesse.
- Väärtuste kujunemist toetavad erinevad programmid ja osalemine projektides ning võrgustike tegevustes. Lasteaed on liitunud Tervist Edendavate Lasteaedade (TEL) ja Roheline kooli haridusasutuste võrgustikuga. Sotsiaalsete ja eneseregulatsiooni oskuste kujundamise toetamiseks loodud programmidega liitumise või nende elementide kasutamise ulatuse otsustab iga rühm ise. Kasutusel on: (vt lisa):

Kiusamisest vabaks

Vaikuseminutid

Calmy meelerahu harjutused ja lood

Mina ise

Samm-sammult

Innovatsiooni edendav

Avatud lasteaed

Lasteaed rakendab avatud lasteaia põhimõtet, kasutades avatud koridore ja ühist õueala, mis loovad lastele mitmekesiseid võimalusi liikumiseks, avastusõppeks, koostööks ja suhtlemiseks erinevate vanuserühmade lastega. Avatud keskkond on paindlik ja mänguline õpi- ja mänguruum, kus lapsed saavad vabalt valida tegevusi, kasutades erinevaid vahendeid, liikuda kokkulepitult ruumide vahel või kogu õuealal ning osaleda otsustes.

- Rühmadele on loodud alagrupitööks täiendavad tegutsemisvõimalused lasteaia koridorides, vaikuse- ja digitoas ning rahupesas.
- Looduse- ja tervisenädalatel toimuvad koostöös avatud lasteaia päevad, mil lastel on võimalus valida endale töötuba lähtuvalt oma huvist erinevates rühmaruumides jm. Koos tegutsevad ja suhtlevad erinevas vanuses erinevate rühmade lapsed.
- Õueala on kõikide laste jaoks ühine. Töötajate koostöös on koostatud õueala reeglid, mis on lastega läbi arutatud, vanematele tutvustatud ning õuel nähtavad. Töötajad paiknevad alal hajutatult kokkulepitud piirkondades toetades laste mängu ning tagades turvalisuse.
- Lasteaia avatud õpikeskkond ulatub ka väljapoole lasteaia territooriumi, hõlmates Luunja alevikku, valda, Tartumaad ja kaugemaid sihtkohti.
- Mitmekesised õpikeskkonnad toetavad laste kogemuslikku õppimist, kodukoha tundmist ja maailmapildi avardamist. Õppe- ja kasvatustegevustes kasutatakse aktiivselt

kohaliku kogukonna ning lähiümbruse võimalusi, sealhulgas Luunja roosiaeda, parki, Emajõe puhkeala, erinevaid asutusi ja ettevõtteid. Õpikogemuste rikastamiseks külastavad rühmad regulaarselt Tartu linna ja maakonna muuseume, raamatukogusid, looduskeskusi ja teisi õppekeskkondi.

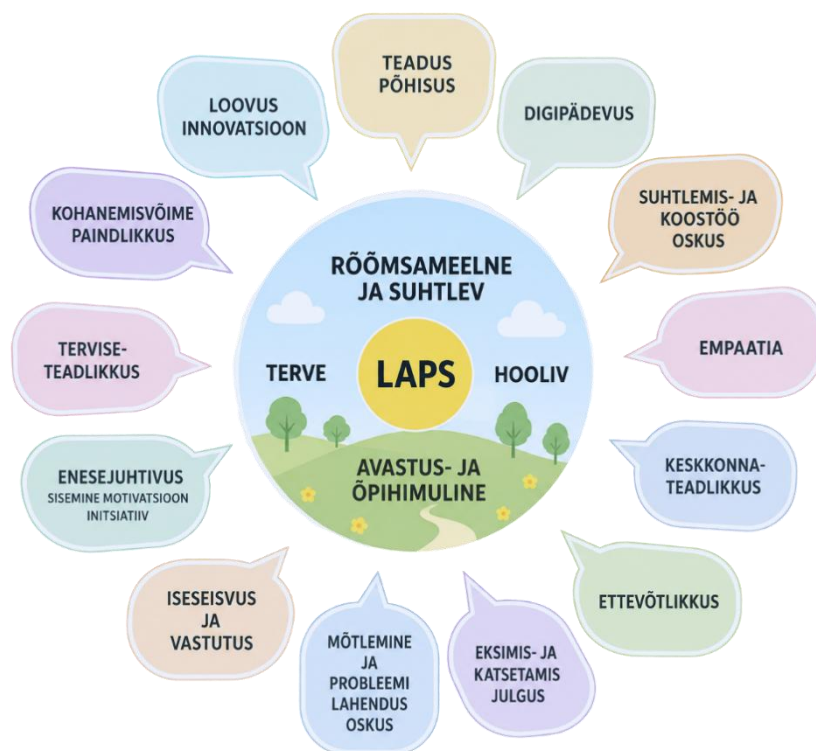
Projektõpe

Õppe- ja kasvatustegevust planeeritakse aiarühmades kokkuleppeliselt projektidena.

- Õppe- ja kasvatustegevus planeeritakse ja dokumenteeritakse projektiplaanis, kaasates planeerimistegevusse laste ideed ja nägemuse. Tegevusplaan kujuneb vastavalt sellele, millised on laste huvid, laste ideede ja nägemuse kaasamine toetab lapse autonoomset õpimotivatsiooni. Õpetaja annab lapsele vabaduse katsetada, avastada, uurida ja tegutseda.
- Projekti kestus on paindlik ning võib muutuda vastavalt projekti kulgemisele ja laste huvidele.
- Projektis on üld- ja valdkondlikud tegevused lõimitud. Õppe- ja kasvatustegevusi seovad tervikuks lapse huvid, elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika ja üldoskused. Tegevuste kestvus ja asukoht sõltub laste huvist, vanusest, arengutasemest, tegevuse teemast, sisust, rakendatud meetodist.
- Projekti on lõimitud lasteaia eripärast tulenevalt lasteaia põhiväärtused ja midripedagoogika harud, kaasatakse lapsevanemaid ja eksperte.
- Projektile eelneb laste huvide, tegevuse jälgimine, teadmiste/soovide kaardistamine ja ühise ideekaardi koostamine. Laste huvidest tulenevasse teemasse seob õpetaja õppekava (rühma tegevuskava) sisu ning püstitab eesmärgid.
- Projekti jooksul toimub teema terviklik käsitlemine, tegevused on mängulised, praktilised, lähtuvad laste huvidest ja arvestavad individuaalseid iseärasusi. Valdavalt toimuvad tegevused alagruppides.
- Projekt lõpeb õpitu kinnistamise (erinevad võimalused) ja laste ning rühma töötajate kokkuvõtva analüüsiga. Laste areng dokumenteeritakse, selleks kasutatakse erinevaid meetodeid (laste tööd projekti seinal, videod, fotod, sõnapilv, arengumapp jne).

Tulevikuoskused

Tulevikuoskuste teadlik kujundamine aitab lastel areneda loovateks, kohanemisvõimelisteks ja koostöövalmiteks õppijateks, kes suudavad toime tulla kiiresti muutuva maailma väljakutsetega. Nende oskuste arendamine on lõimitud kõigi õppekava valdkondade teadmiste, oskuste ja väärtuste kujundamisse.

Digiõpe

Digiõpe on õppe- ja kasvatustegevust rikastav osa, mis toetab lapse loovust, uurimisoskust, koostööd ja probleemilahenduskust. Digivahendeid kasutatakse eesmärgipäraselt, eakohaselt ja tasakaalustatult, lõimides neid mängu, projektõppe, uurimise, loovtegevuste ja igapäevatoimingutega.

Laps õpib täiskasvanu juhendamisel kasutama digitehnoloogiat õppimise, loomise ja koostöö vahendina. Digiõppes pööratakse tähelepanu digivahendite heaperemehelikule kasutamisele, kokkulepetest kinnipidamisele ning esmastele digiturvalisuse põhimõtetele.

Digitegevuste eesmärgid ja tegevused lisatakse rühmaõpetaja poolt koostöös haridustehnoloogiga rühma projektidesse. Laste oskuste kujunemist toetavad ja lapsi juhendavad rühma õpetajad, abiõpetajad ja haridustehnoloog.

Rahatarkus

Laste rahatarkuse kujunemist toetatakse eakohaste mängude ja igapäevaste tegevuste kaudu, mille käigus tutvustatakse lastele raha kasutamise põhimõtteid, säästmise tähendust ning erinevate valikute tegemise võimalusi ja tagajärgi. Lapsed õpivad mõistma, et raha on piiratud ressurss, mida tuleb kasutada läbimõeldult, ning arendatakse nende oskust teha lihtsamaid teadlikke ja vastutustundlikke valikuid igapäevastes olukordades. Säästmise ja tarbimise teema kaudu toetatakse laste teadlikku suhtumist ressursside kasutamisse ning säästlikesse tarbimisharjumustesse.

Roheliselt mõtle

Roheline mõtteviis on õppe- ja kasvatustegevuse läbiv põhimõte, mis suunab igapäevaseid valikuid, õppesisu ja tegevusi. Keskkonnahoid, säästlik ressursikasutus, vastutustundlik

tarbimine ning hooliv suhtumine loodusesse ja kogukonda lõimitakse kõikidesse õppevaldkondadesse ning igapäevastesse tegevustesse. Roheline mõtteviis kujuneb läbi täiskasvanu eeskuju, igapäevaste harjumuste ja praktiliste tegevuste. Keskkonnateadlikkust toetatakse õuesõppe, loodusvaatluste, matkade, õppekäikude, taaskasutuse, jäätmete sorteerimise ning säästliku tarbimise põhimõtete rakendamise kaudu kõigis valdkondades.

Lasteaed osaleb Rohelise Kooli programmis rakendades selle põhimõtteid süsteemselt ja terviklikult igapäevases õppe- ja kasvatustegevuses, kujundades lastes keskkonnateadlikku ja jätkusuutlikku mõtteviisi (vt lisa).

Viiakse läbi praktilisi tegevusi ning kasutatakse aktiivselt Luunja piirkonna mitmekesist õpikeskkonda. Õppetegevused toimuvad Luunja alevikus, mõisapargis, roosiaias, Emajõe kaldal, lisaks ka Tartumaa looduskeskustes jm. Lasteaia õuealal on praktilisteks tegevusteks roheaed, kus on 9 rühmapeenrakastid, kasvuhoone, marjapõõsad, peenar hapulembestele taimedele, erinevad kompostrid ja õuesõppemaja vihmavee kogumissüsteemiga.

Eestlust hoidev

Luunja kaart

Luunja kaart on nii digitaalne kui ka magnettahtlina kasutatav õppevahend, mille abil õpivad lapsed tundma oma kodukohta, selle olulisi paiku, loodust, taimi, loomi, asutusi ja kogukonda. Kaardi kasutamine toetab laste ruumitaju, kodukohatunnet, orienteerumisoskust, looduse märkamist, suhtlemist ning seoste loomist lasteaia, kodu ja ümbritseva keskkonna vahel. Kaardi abil kavandatakse ja viiakse läbi õppekäike Luunja piirkonna asutustesse, loodus- ja kultuuriobjektide juurde ning teiste oluliste paikade külastamiseks, toetades laste teadmisi lähiümbrusest, kogemuslikku õppimist, koduloolisuse põhimõtet ja kohapõhise õpikäsituse rakendamist.

Rahva- ja pärimuskultuur

Õppe- ja kasvatustegevuses väärtustatakse eesti kultuuritraditsioone ning toetatakse laste kultuurilise identiteedi kujunemist ning oma rahva kultuuripärandi väärtustamist. Rahva- ja pärimuskultuuri tutvustatakse lastele igapäevategevuste, rahvakalendri tähtpäevade, tavade ja kommete, rahvalaulude, -mängude, tantsude, juttude ning käsitöötegevuste kaudu. Erilist tähelepanu pööratakse kodukoha pärandi ja kogukonna eripära tundmaõppimisele, et kujundada lastes kuuluvustunnet ning austust oma kodukoha ja kultuuri vastu. Kohaliku kultuuripärandi hoidmiseks ja väärtustamiseks kasutatakse Tartu-Maarja rahvarõivaid, tutvutakse Luunja piirkonna ajaloo, traditsioonide ja oluliste paikadega ning tehakse koostööd kogukonna liikmetega ja asutustega.

Tartu- Maarja rahvarõivad

Õppe- ja kasvatustegevuses väärtustatakse kohalikku kultuuripärandit, lõimides tegevustesse rahvatraditsioone ning kasutades Tartu- Maarja rahvarõivaid tähtpäevadel ja esinemistel.

ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMINE

Õpi- ja kasvukeskkond on last ümbritseva vaimse, sotsiaalse, füüsilise ja digitaalse keskkonna koostus, milles laps areneb ja õpib.

ÕPI- JA KASVUKESKKONNA KUJUNDAMISE PÕHIMÕTTED

SOTSIAALNE JA VAIMNE

- Lapse heaolust lähtumine
- Väärtustele tuginevad ühised kokkulepped
- Usalduslik, sõbralik, pinget ja vägivallavaba õhkkond
- Üksteisega arvestamine, toetamine ja koostöö
- Valikuvõimalus ja aktiivne osalus
- Tagasisidestamine ja mõtestamine
- Tegevuste kohandamine ja paindlikkus
- Heatahtlikkus, avatus ja võrdsed võimalused
- Koostöö lapsevanematega
- Alagrupid
- Väikerühm
- Tugimeeskond
- Projektõpe
- Avatud lasteaed - meie lapsed
- Laste nõukogu
- Riskimäng
- Luunja kogukond
- Eesti kultuur
- Väärtusõpe: Mina ise, Kiusamisest vabaks, Vaikuseminutid, Calmy meelerahu harjutused, Samm-sammult
- Midrimaa väärtusjuttude raamat
- Eetika Nõukogu

FÜÜSILINE KESKKOND

- Mängulisus
- Turvalisus
- Avatus
- Koduloolisus
- Praktilist ja kogemuslikku õpet, uurimist toetav
- Õppeprotsessi nähtavus
- Õppe- ja mänguvahendite mitmekesisus ja kättesaadavus
- Võimalus omaette olemiseks
- Lihtsasti ümberkohaldatav, paindlik ja liigendatud
- Aktiivset liikumist võimaldav
- Vanuseliselt kujundatud rühmaruumid, vahetus 1a tagant
- Eakohased ronilad rühmades
- Tegevuskeskused ja võimalus alagrupitööks
- Keskkonna muutmine vastavalt projektidele
- Avatud lasteaed (vahendid koridorides ja õuealal)
- Õuesõppe võimalused
- Kolahoov
- Roheaed
- Seiklusrada, pumptrack jmt
- Liivamaja väliköök
- Luunja ümbruse loodus ja asutused, Emajõe kallas
- Tartumaa jm keskused, muuseumid, ettevõtted
- Eestlus, rahvarõivad

DIGITAALNE KESKKOND

- Täiskasvanu teadlik suunamine digikeskkonna kujundamisel
- Tehnoloogia eesmärgipärane kasutamine lapse arengu toetamiseks
- Loov, uuriv ja mänguline digivahendite kasutamine
- Digimaailma suhtes teadliku ja vastutustundliku hoiaku kujundamine
- Digiturvalisus ja ühised kokkulepped
- Digivahendid õppetegevuses ja vabamängus
- Robootika ja ekraanita programmeerimine
- Digituba
- Digivahendid rühmades ja avatud riivil
- Koolitused meeskonnale
- Haridustehnoloog

Õpi- ja kasvukeskkonna loomisel:

- osalevad lapsed, rühmameeskond ja teised töötajad, vajadusel ka lapsevanemad;
- toimuvad koostöised arutelud keskkonna muutmiseks ja täiendamiseks;
- lähtutakse laste vanusest, vajadustest ja huvidest;
- lähtutakse õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ja sisust;
- järgitakse õpi- ja kasvukeskkonna kujundamise põhimõtteid.

Vajaduse korral kohandatakse lasteaia õpi- ja kasvukeskkonda vastavalt lapse individuaalsetele vajadustele, võimetele ja arengutasemele. Kohandused võivad hõlmata tegevuste korraldust, päevakava, suhtlusviise ning füüsilist keskkonda, sh õppe ja mänguvahendite kasutamist. Nende eesmärk on toetada lapse arengut, heaolu, turvatunnet ja aktiivset osalemist õppe- ja kasvatustegevustes. Kohandused kavandatakse koostöös lapsevanemate ning vajadusel tugispetsialistidega.

Lasteaed toetab ja suunab ka peresid teadliku õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel, jagades soovitusi eakohaste mängude, õppematerjalide ja arendavate tegevuste kohta ning pakkudes võimalusi lasteaia tegevuste jätkamiseks kodus. Lapse arengu toetamisel peetakse oluliseks lasteaia ja kodu vahelist järjepidevat koostööd, sealhulgas ühiseid projektitegevusi, kogemuste jagamist ning lapse tegevuste ja õpikogemuste dokumenteerimist fotode, videote, vestluste ja teiste koostöövormide kaudu. Nii luuakse lapsele terviklik õpi- ja kasvukeskkond.

Lastehoiurühmade füüsilise õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel pööratakse erilist tähelepanu alljärgnevale:

- turvaline ja rutiinne – laps vajab kindlustunnet ja etteaimatavust, selle tagavad päevakava, tuttav personal ja tegevused;
- visuaalne ja nähtav – pildid ja sümbolid toetavad orienteerumist rühmaruumis ning uudishimu;
- paindlik, liigendatud ja mitmekesine – ruumi saab vajadusel ümber korraldada, tegutseda alagruppides, seal on võimalused erinevateks tegevusteks, sh rahulik vaikne nurgake, aga ka erinevad liikumisvõimalused;
- mänguline ja avastamist, katsetamist ning praktilist tegutsemist toetav;
- minimaalne digitaalne keskkond.

Lastehoiurühmade vaimse õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel peetakse oluliseks:

- turvaliste ja usalduslike suhete loomist;
- lapse ja rühma töötajate vaheliste sekundaarsete kiindumussuhete loomise toetamist;
- lapse individuaalse kohanemistempoga arvestamist;
- pere nõustamist kohanemisperioodil sujuvaks üleminekuks kodust lastehoiurühma;
- lapse iseseisvuse ja enesekindluse järkjärgulist toetamist;
- lapse vajaduste, huvide ja eneseväljenduse märkamist ning arvestamist;
- positiivsete sotsiaalsete kogemuste ja esmase suhtlemisoskuse, sh keelelise (sõnavaralise) oskuse kujunemise toetamist.

3A JA 6-7A LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) eneseregulatsiooni oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi tegevuste kaudu, lõimides erinevaid valdkondi ja kasutades erinevaid õppeviise.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:	Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:
Mänguoskused <i>Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus ja loomulik õppimisviis. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, harjutab ning rakendab uusi oskusi, õpib suhtlema ja koostööd tegema ning sobival viisil enda tundeid ja soove väljendama. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.</i>	
• suudab väikeses grupis mängule keskenduda; • kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid; • jälgendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut; • sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut; • kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga; • suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu; • suudab järgida lihtsamaid mängureegleid.	• suudab mängule keskenduda; • kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid; • rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi; • näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust; • algatab mängu ja arendab mängu sisu; • täidab mängudes erinevaid rolle; • suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele; • järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada; • tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega.
Tunnetus- ja õpioskused <i>Tunnetusoskus on oskus tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.</i> <i>Õpioskus on lapse suutlikkus oma tunnetusprotsesse õppimise eesmärgil kasutada – hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.</i>	
• tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega; • suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda; • mõistab lihtsamat kõnet; • valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara; • väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses; • suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele;	• suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda; • saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi; • suudab täita kahe-kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust; • esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada; • oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada; • saab aru lihtsamatest seostest, tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kolmeaastane laps:	Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:
- oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid; - oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada; - suudab järgida lihtsat juhust; - oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna.	- kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; - kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks.
Sotsiaalsed oskused <i>Sotsiaalsed oskused on oskused teistega suhelda, tajuda iseennast ja kaaslasi, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda koostoiimet võimaldavatest eetilistest tõekspidamistest.</i>	
- oskab ennast ja teisi väliste tunnuste kaudu kirjeldada; - on huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada; - osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; - saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest; - loob sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos; - jagab mõnikord asju ka teistega; - algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust; - oskab väljendada oma vajadusi ja soove.	- tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda; - püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses; - oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi; teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi; - järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme; - mõistab, et inimesed võivad olla erinevad; - osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides; - suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.
Eneseregulatsiooni oskused <i>Eneseregulatsiooni oskused on oskused, mis võimaldavad suunata oma tähelepanu, kasutada töömälu, pidurdada hetkeimpulsse ning kavandada oma käitumist vastavalt olukorrale. Eneseregulatsiooni oskused võimaldavad lapsel olukordadele paindlikult reageerida, erinevaid seoseid märgata ja lahendusi leida.</i>	
- tuleb toime vanematest eemalolekuga; - tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga; - suudab täiskasvanu toel lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada; - suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega; - saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega; - paneab pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale.	- suudab oma emotsioone kirjeldada ning sobival viisil väljendada; - kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni; - suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda; - oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele; - oskab täiskasvanu toel vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi; - saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED NING 6-7A LAPSE EELDATAVAD ARENGUTULEMUSED

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse erinevaid valdkondi.

Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad on:

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) matemaatika;
- 4) kunst;
- 5) muusika;
- 6) liikumine.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:	Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:
MINA JA KESKKOND	
- toetada last iseenda ja ümbritseva keskkonna tundma õppimisel ja mõistmisel; - suunata last ümbritsevat keskkonda mängu ja igapäevatoimingute kaudu märkama, uurima ja kogema; - suunata last küsimusi esitama, probleeme püstitama, teemakohaselt arutlema, vastuseid leidma ning märgatust ja kogetust järeldusi tegema; - suunata last keskkonda hoidvalt ja turvaliselt käituma ning materjale ja vahendeid säästlikult kasutama; - suunata last keskkonda, enda ja kaaslaste kultuuri ja traditsioone ning tervist väärtustama; - suunata last märkama ja mõistma sotsiaalse keskkonna, loodus-, tehis- ning digikeskkonna erinevusi.	- oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid; - oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest; - oskab kirjeldada oma kodu, perekonda ja peretraditsioone; - oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid ameteid; - oskab nimetada Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi; - saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid; - oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda; - oskab kirjeldada, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida; - oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist; - oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid; - märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt; - tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust; - oskab kirjeldada loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites; - oskab kirjeldada loodusnähtusi ja selgitada ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest;

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:	Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:
	• oskab kirjeldada võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega; • oskab liikluses ohutult käituda; • oskab kirjeldada, tervisliku ja mitmekesine toitumise põhimõtteid ning teab, miks need on olulised tervise hoidmisel; • oskab selgitada, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel; • oskab kirjeldada, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine; • oskab selgitada raha otstarvet; • teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas; • oskab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt kasutada ning juhtida lihtsamaid robotikaseadmeid.
KEEL JA KÕNE	
• luua lapsele võimalused keelt kuulata ja aktiivselt kasutada õppe- ja kasvatustegevustes ja igapäevatoimingutes, arvestades lapse keeleoskuse taset ja vanust; • luua lapsele võimalusi eesti keele, oma emakeele ja teiste keelte ning kultuuridega tutvumiseks; • pöörata tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele kasutades miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi, liikumist ja näitlikke vahendeid; • suunata last õpitut kordama erinevates kontekstides, olukordades ja suhtlussituatsioonides, sealhulgas väljaspool lastehoidu ja lasteaeda; • õpetada last suhtlemisel keele- ja kõnevahendeid kasutama; • suunata last ettelugemise, raamatu illustratsioonide vaatamise, jutustamise, dramatiseerimise, joonistamise, oma raamatute koostamise kaudu kirjandust mõistma ja hindama; • toetada lapse lugemishuvi ja lugemis- ning kirjutamisvalmiduse kujunemist žanriliselt mitmekesiste ja pildirikaste raamatute ettelugemise ning õppe- ja mänguvahendite,	• tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga; • saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida; • oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda; • oskab jutustada pildi, kuuldu teksti või oma kogemuse alusel, anda edasi põhisisu ja olulised detailid ning vahendada seejuures oma ja teiste tegelaste tundeid; • kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid; • valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada; • oskab oma kõnes ning etteöeldud sõnade kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid; • tunneb tähti, suudab lugeda kokku 1–2-silbilisi sõnu; • oskab kirjutada 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähedega; • teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:	Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:
sealhulgas meediumide ja digivahendite kasutamise kaudu; toetada lapse huvi ja väärtushinnangute kujunemist suulise ja kirjaliku kultuuripärandi kaudu.	
EESTI KEEL TEISE KEELENA	
	- mõistab tuttavalt teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eesti keelset kõnet; - tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes; - saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viiega toetatud, ja toimib vastavalt; - saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires; - kasutab kõnes sobivaid eestikeelseid viisakusväljendeid; - suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viiega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu; - tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu; - oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega; - teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.
MATEMAATIKA	
- suunata last matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes märkama, ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama, esemeid järjestama, rühmitama ja loendama ning nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama; - suunata last ajas ja ümbritsevas keskkonnas orienteeruma ning vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks kasutama; - seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;	- oskab määrata esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotada esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust; - oskab võrrelda hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt; - oskab 12 piires loendamise teel kindlaks teha esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada; - oskab liita ja lahutada viie piires ning tunneb märke +, –, =; - oskab koostada kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi; - oskab järjestada kuni viiete esete suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:	Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:
toetada lapse üldistamisoskuse kujunemist ja erinevate mõistete omandamist läbi objektide sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise.	- oskab kasutada õigesti mõisteid eile, täna, homme, enne, praegu, varem-hiljem, noorem-vanem; - orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes – all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal; - oskab määrata kellaaega täistundides; - oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaagu õiges järjestuses; - oskab nimetada oma sünnikuud ja -päeva; - teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse; - oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nöör vms); - tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada; - märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua.
KUNST	
- luua lapsele võimalused kogeda elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada end visuaalselt; - toetada lapse loovat eneseväljendust, katsetamist ja lahenduste leidmist; - luua lapsele võimalused erinevate materjalidega tutvumiseks, nende tunnetamiseks ning omaduste tundma õppimiseks ja kasutamiseks, kombineerides olemasolevaid oskusi uutega; - luua lapsele võimalused esteetilise kunsti, visuaalse kultuuri ja kultuuripärandi kogemiseks; - seostada mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud kunstiga, suunata last nende tegevuste käigus kasutama erinevaid aistinguid – kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut.	- oskab leida ümbritseva vaatlemisel detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil; - oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeolusid ja kujutlusvõimet; - kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt; - oskab esitleda oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle; - oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd; - vaatleb kunstiteoseid ja oskab kogetust vestelda; - kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel; - oskab luua digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video).
MUUSIKA	
luua lapsele võimalused tunda rõõmu laulmisest, liikumisest, muusika kuulamisest, pillimängust ja ühisest musitseerimisest;	- oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja ükski; - suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:	Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel kuue- kuni seitsmeaastane laps:
• julgustada last kasutama oma kujutlusvõimet musitseerimisel, muusikast vestlemisel ning muusikalisel liikumisel, toetada last oma mõtete ja tunnete väljendamisel läbi muusikalise tegevuse; • luua lapsele võimalused erinevate muusikaliste väljendusvormide ja pärimusliku muusika kogemiseks; • tutvustada lapsele Eesti muusikalist pärandit.	• eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille; • oskab mängida eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega; • oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule; • oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega; • oskab väljendada ennast loovalt muusikalises rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid.
LIIKUMINE	
• luua lapsele tingimused ja võimaldada aktiivset tegutsemist üksi ja rühmas, et laps tunneks rõõmu igapäevasest liikumisest erinevates keskkondades ja tingimustes; • rikastada lapse tegevusvõimalusi erinevate arendavate liikumistegevustega; • suunata lapse üld- ja peenmotoorika, põhiliikumiste ja kehaliste võimete arengut läbi erinevate liikumistegevuste, spordialade ja tantsu; • suunata last igapäevastes käelistes tegevustes ja harjutustes sooritamisel kasutama mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt; • tagada lapse liikumisoskuste ja kehaliste võimete arengut igapäevaste liikumist nõudvate tegevuste (näiteks matkade, vaba aja mängude, jalutuskäikude) ja juhendatud eakohaste liikumistegevuste kaudu.	• suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele; • peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid; • sooritab põhiliikumisi pingevalt nii, et liigutused on koordineeritud; • oskab sooritada osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi; • suudab säilitada tasakaalu paigal olles ja liikumisel; • oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata; • oskab sooritada koos kaaslasega rütmiliikumisi; • oskab liikuda vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga; • oskab kasutada liikumisel erinevaid vahendeid; • oskab mängida erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mänge; • oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid.

KOOSTÖÖ VANEMATEGA

Koostöö lastevanematega on kahe-suunaline protsess, kus lapsevanemate ootused ja tagasiside rikastavad lasteaia õppe- ja kasvatustööd ning lasteaed omakorda toetab ja nõustab peresid lapse kasvatamisel ja arengu toetamisel.

Koostöö põhimõtted:

- lapsevanem on koostöös aktiivne ja võrdne partner;
- väärtustatakse lapsevanemate kogemusi, teadmisi ja panust;
- arvestatakse erinevaid väärtushinnanguid ja kasvatuspõhimõtteid;
- ollakse avatud usalduslikus ja lugupidavas suhtluses, jagatakse ootusi, rõõme ja muresid;
- koostöö perega on avatud, läbipaistev ja järjepidev ning põhineb vastastikusel regulaarsel infovahetusel;
- lapsevanematele pakutakse vajadusel tuge ja nõu kasvatusküsimustes;
- väärtustatakse lapsevanemate kaasatust ning nende osalemist lasteaia tegevustes, ühisüritustel ja koostööprojektides.

Koostööks kasutatakse järgnevaid võimalusi:

Lapse lasteaeda tuleku ettevalmistamine, kohanemine, arengu toetamine:

- üldinfo lasteaia kohta direktorilt, tutvumine keskkonnaga, kohtumine õpetajate ja rühmakaaslastega;
- osalemine uute perede päeval;
- lapse kohta ankeedi täitmine (sh ootused ja eripärad).
- vanema viibimine rühmas kohanemisperioodil;
- osalemine tutvumis- ja arenguveestlusel;
- koostöö lapse arengu jälgimisel ja toetamisel.

Igapäevane suhtlus ja infovahetus:

- lühivestlused lapse toomisest ja viimise ajal;
- suhtlus Eliisi keskkonnas ja telefoni teel;

- info lasteaia ja rühmade teadete tahvlitelt: päevakava, liikumise- ja muusika nädalaplaan, kutsed ja teated ürituste kohta, pedagoogilise või psühholoogilise sisuga kirjutised rühmas, õpisein, laste tööd projektitegevustest;
- info jagamine kodulehel (kodukord jms) ja Eliisis (õppe- ja kasvatustegevuste; kirjeldus, teated, sündmuste kalender, õppekava, tegevuskava, projektide plaanid, fotod, info lapse kohta);
- toimunu kajastamine kohalikus ajalehes *Kodu Uudised* ja sotsiaalmeedia lehel.

Kaasamine ja tagasiside:

- lastevanemate üld- ja rühmakoosolekud;
- tutvumis- ja arenguveestlused;
- ühisüritused (tähtpäevad, projektid, näitused, lõpupidu jms);
- lapsevanemate kaasamine heakorratöösse ja projektitegevustesse;
- võimalus osaleda lapsevanemate koolitustel;
- lapsevanemate rahuloluküsitlus (vähemalt kord aastas);
- võimalus kaasa rääkida lasteaia tegevust puudutavates küsimustes ning osaleda lasteaia arendamisel hoolekogu kaudu.

LAPSE ARENGU HINDAMINE JA TOETAMINE

Eesmärk

Lapse arengu jälgimise, analüüsimise ja hindamise eesmärk on koguda ja analüüsida infot lapse arengu kohta, et arvestada tema individuaalseid vajadusi ning toetada terviklikku arengut. Vajadusel kohandatakse õpi- ja kasvukeskkonda ning tegevusi koostöös lapsevanema ja tugispetsialistidega, et toetada lapse positiivse enesehinnangu ja teadlikkuse kujunemist oma arengust.

Põhimõtted

- Lapse arengu jälgimine, analüüsimine ja hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatustprotsessist. Infot kogutakse lapse arengu ja keskkonna kohta, milles laps viibib.
- Lapsega töötavad spetsialistid tegutsevad kokkulepitud põhimõtete alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka suunatud tegevustes.
- Lapse arengu jälgimisel, analüüsimisel ja hindamisel lähtutakse vanuselistest eeldatavatest üldoskustest ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade arengutulemustest.
- Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.
- Lapse arengut dokumenteeritakse (vt “Dokumenteerimine”).
- Lapse arengu toetamine põhineb rühmaõpetajate, abiõpetajate, lapsevanemate, spetsialistide ja juhtkonna koostööl.
- Lapsevanemal on võimalus saada teavet lapse arengu jälgimise, analüüsimise ja dokumenteerimise põhimõtete, korralduse ning kasutatavate meetodite kohta.
- Lapse ja tema pere kohta kogutud info on konfidentsiaalne. Infot lapse arengu hindamise tulemuste kohta võib edastada lasteaiaga mitteseotud isikutele vaid lapsevanema nõusolekul ning direktori või tema poolt volitatud isiku kaudu.
- Koolimineva lapse arengust antakse terviklik ülevaade koolivalmiduskaardil, mis toetab lapse sujuvat üleminekut lasteaiast kooli.

Hindamise meetodid, vahendid ja dokumenteerimine

Hindamine on pidev protsess, toimub igapäevase õppe- ja kasvatustegevuse käigus ja selle eesmärk on toetada lapse arengut ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamist. Hindamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ja vahendeid, sõltuvalt lapsest ja hinnatavast oskusest ning eesmärgist.

Hindamise meetodid

Vaatlus on peamine lapse arengu jälgimise meetod, mille abil kogutakse teavet lapse oskuste, käitumise, huvide ja arengu kohta tema igapäevases keskkonnas. Last jälgitakse vabamängus, igapäevategevustes ning õppe- ja kasvatustegevustes teatud aja jooksul. Vaatlusel määratletakse eesmärk, koht ja aeg. Vaatlejaks võivad olla õpetaja, abiõpetaja, tugispetsialist

või muu lapse arengut toetav spetsialist. Vaatlusvorm valitakse vastavalt eesmärgile, jälgitavale oskusele ja lapse vajadustele. Vaatlustulemused dokumenteeritakse lasteaia kokkulepitud vormidel ja lapse arengu dokumentatsioonis.

Küsitlus/intervjuu on vestlus, mille eesmärk on saada teavet lapse arvamuste, mõtete, huvide, soovide ja tegutsemismotiivide kohta. See aitab mõista lapse sisemaailma ning täiendab vaatluse käigus kogutud teavet. Küsimused peavad olema lapsele eakohased ja arusaadavad. Saadud teave peegeldab lapse isiklikke arvamusi ja kogemusi. Küsitlus võib olla suuline või kirjalik, vastused dokumenteeritakse. Kirjalikud küsitlused ehk ankeedid sobivad eelkõige vanematele lastele.

Testimine on kindla metoodikaga, tunnustatud ja teaduspõhine meetod, kus kasutatakse valitud küsimusi ja ülesandeid lapse teadmiste, oskuste, võimete mõõtmiseks. Testide tulemused on objektiivsed, kuna tulemuste kirjeldamine toimub numbrilise skaala või kategooriate süsteemi abil. Testi sooritatakse kindlate juhiste järgi ja seda teostab logopeed-eripedagoog või koolituse läbinud rühmaõpetaja (nt J. Strebeleva või 5a LAHE testid).

Laste tööde ja tegevuste analüüs, kus õpetaja analüüsib lapse sooritust etteantud kriteeriumide alusel ja kus kasutatakse nii vaatluse, intervjuu/küsimustiku kui ka testimise elemente. Selliste hindamiste jaoks ei ole tavaliselt selgeid juhiseid ja kogu protsess sõltub hindaja enda subjektiivsest nägemusest ning tema pädevusest.

- laste loomingu analüüs (joonistused, loovtööd, jutukesed) nii õpetaja kui lapse enda poolt (tööl on kuupäev, töö nimetus ja oskused, mida töös rakendati, lapse arvamus jmt);
- kriteeriumipõhiste ülesannete/tegevuste analüüs õppekavas eeldatava õpitulemuse alusel (kasutatakse õpetaja enda või kellegi teise poolt loodud töölehti, tegevusi, ülesannete kogumit jmt);
- koolieelikute arengumängu tegevuste ja ülesannete analüüs;
- standardiseerimata testide analüüs.

Hindamise vahendid ja dokumendid

Fotod ja videod asuvad lapse digimapis, märgitud on aeg, sisu, vaadeldavad oskused jm valikud kommentaarid.

Vaatluslehed koostatakse õpetaja või tugispetsialisti poolt lähtuvalt vajadusest.

Vestluste küsimustikud koostatakse õpetaja või tugispetsialisti poolt lähtuvalt vajadusest.

Lapse arengu hindamise kriteeriumid on lasteaia õpetajate poolt “Alushariduse riikliku õppekava” juhendmaterjalide põhjal ühiselt koostatud arengutabelid (õppekavas), kus on vanuseliselt välja toodud laste eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade arengutulemused. Õpetaja hindab lapse teadmisi ja oskusi erinevate meetoditega igapäevase töö käigus ja fikseerib tulemuse Eliisi päevikus lapse tagasisidesse.

Lastehoiurühmades on põhirõhk 1-3a laste üldoskuste arengu jälgimisel, analüüsimisel ja dokumenteerimisel, kuid jälgitakse ning kirjeldatakse lapse arengut ka mina ja keskkonna, keele ja kõne, matemaatika ning kunsti valdkondades. Muusika- ja liikumisvaldkonna oskuste arengut dokumenteeritakse põhjalikumalt alates 4. eluaastast.

Arengumapp avatakse rühmameeskonna poolt igale lapsele tema arengu süsteemseks dokumenteerimiseks ning see võimaldab saada tervikliku ülevaate lapse arengust ja toetab koostööd lapse, lapsevanema ja õpetaja vahel. Mappi kogutakse lapse arengut, õpikogemusi, saavutusi ja loovtöid kajastavaid materjale.

Digitaalne arengumapp asub Eliisis ning sisaldab lapse arengu dokumente ja materjale, sh fotod ja videod koos selgitustega, individuaalse arengu jälgimise kaardi (IAJK), vajadusel individuaalse arenduskava (IAK) või käitumise tugikava, koolivalmiduskaardi ning lapse üld- ja valdkondlike oskuste kirjeldused ja vanuselised hindamiskriteeriumid jmt. Mapi koostavad rühmaõpetajad (kaasates abiõpetaja), muusika- ja liikumisõpetaja ning tugispetsialistid.

Paberkandjal arengumapp asub rühmas ning kajastab lapse arengu ja õppimise käigus valminud materjale. See sisaldab lapse loomingut (kunst), erinevate valdkondade ja üldoskuste töölehti, intervjuusid ja küsitlusi, lapse mõtteid, arvamusi ja sõnalist loomingut ning tunnustusi ja tagasisidet. Paberkandjal arengumapp teeb nähtavaks lapse kasvamise ja arengu kogu lasteaiaperioodi jooksul. Selle koostamist alustatakse lapse lasteaeda vastuvõtmisel ning lasteaiast lahkudes saab laps oma arengumapi kaasa. Paberkandjal mapi koostamisse on laps aktiivselt kaasatud, valides koos õpetaja/ abiõpetajaga materjale, mis iseloomustavad tema arengut ja kogemusi. Mapp aitab lapsel enda tegevust peegeldada, suurendab lapse eneseusaldust ja enesekindlust, toetab iseseisvuse, vastutuse ja enesejuhtivuse kujunemist.

Individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK) avatakse rühmaõpetaja poolt Eliisis igale lapsele tema digimapis. Kaart tagab, et lapse arengu kirjeldamine ning lisatõe pakkumine oleks järjepidev ning kõigile osapooltele (lapsevanem, õpetajad, tugispetsialistid, teised osapooled) üheselt mõistetav. IAJK sisaldab lapse arengu jälgimise ja hindamise kokkuvõtteid, lapse tugevusi ja arenguvajadusi, rakendatud tugimeetmeid ning nende tulemuslikkuse hindamist ja vestluste kokkuvõtteid. Kaarti täidavad kõik lapsega töötavad spetsialistid. IAJK on lapsevanemale nähtav Eliisi keskkonnas.

Lapse arengust kirjalik kokkuvõte koostatakse rühmaõpetaja poolt vähemalt üks kord õppeaastas IAJK-le (toevajadusega lapsele vähemalt kaks korda).

Koolivalmiduskaart avatakse rühmaõpetaja poolt kõikidele kooli minevatele lastele ning selles kirjeldatakse lapse üldoskuste ja õppe- ning kasvatustegevuse valdkondade arengutulemusi. Kaardi koostamisse kaasatakse liikumise- ja muusikaõpetaja ja tugispetsialistid, kaardi kinnitab lasteaija õppejuht. Koolivalmiduskaart väljastatakse

- koolikohustuslikule lapsele, kes saab 1. oktoobriks 7-aastaseks;
- lapsele, kelle vanemad taotleavad põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 7 lg 4 alusel koolikohustuslikust east noorema lapse kooli õppima asumist.

Kui hindamine näitab, et laps pole õppimiskohustuslikku ikka jõudes oma tervises seisundi või individuaalse arengu tõttu saavutanud vajalikku koolivalmidust, võib ta lähtuvalt Eesti

Vabariigi haridusseadusest § 10(4, 5) õpinguid alustada ühe õppeaasta võrra hiljem, kui seda soovib lasteaed või põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 47 nimetatud kooliväline nõustamismeeskond. Koolivalmiduskaart koostatakse Eliisi keskkonnas lasteaia poolt loodud alusblanketile, seal kirjeldatakse lapse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade arengutulemusi. Lähtuvalt Alusharidusseadusest § 7 lg 6 kannab õppejuht koolivalmiduskaardid hariduse infosüsteemi EHIS. Lapsevanemale on koolivalmiduskaart nähtav Eliisi keskkonnas, sealt liigub see digitaalselt Luunja haridusteenuste haldamissüsteemi ARNO.

Elektrooniline hindamisvahend LAHE on HARNO ja Tallinna Ülikooliga koostöös loodud 5a laste arengu hindamisvahend, mida koolituse läbinud rühmaõpetajatel on võimalus kasutada.

J. Strebeleva arenguhindamist eri vanuses lastele viivad läbi tugispetsialistid või vastava koolituse läbinud rühmaõpetajad.

Koolieelikute arengumäng on koostatud lasteaia juhtkonna, tugispetsialistide ja rühmaõpetajate koostöös 6-7a lastele. Luunja-põhise mängu käigus läbivad lapsed väikestes gruppides erinevaid tegevuspunkte, mis võimaldavad jälgida ja analüüsida laste üldoskuste ning valdkondlike oskuste saavutamist. Lapsevanem saab mängu jälgijana vaatluslehe toel ülevaate oma lapse oskustest. Õpetajal on praktiline materjal, mille põhjal koos lapsevanemaga hinnata (toetudes ühiselt nähtule) lapse üld- ja valdkondlike oskuste taset ja koolivalmiduse saavutamist. Laps saab tegevuskogemuse uudses olukorras ja toetavas, sõbralikus ja põnevas keskkonnas.

Töökorraldus ja dokumenteerimine läbi õppeaasta

Lapse arengu jälgimine, analüüsimine ja hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist ja seda viiakse läbi kokkulepitud kava alusel. Igapäevased märkmed lapse kohta ja tagasisidestamine lapsevanemale märgitakse **Eliisi päevikusse**. Põhjalikum hindamine ja kokkuvõtete tegemine on fikseeritud õppekavas (Vt “Lapse arengu hindamise ja toetamise ajakava ja sisu”)

Vestlus lapse toetamiseks toimub rühmaõpetaja ja lapsevanema vahel nii planeeritud kui ka vajaduspõhise vestlusena, andes tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest, võimaldades lapsevanemal esitada oma seisukohad ja ootused ning toetades ühiste kokkulepete tegemist lapse arengu edasiseks toetamiseks. Vestluste tulemus dokumenteeritakse IAJK-le. Sõltuvalt vestluse eesmärgist on kasutusel:

- tutvumisvestlus - kõigi uute laste vanematega septembris või oktoobris ning uue lapse rühma saabumisel ühe kuu jooksul;
- arenguvestlus - vanema soovil pärast kevadist arengu vaatlusperioodi; koolieelikutega talvel; toevajadusega laste puhul vähemalt kaks korda õppeaastas; vajaduse ilmnemisel, kui laps või tema pere vajab täiendavat tuge ja koostööd.

Lapse arengu hindamise ja toetamise ajakava ja sisu*Kuupäevalised kokkulepped tehakse õppeaastat planeerides.*

AEG	TEGEVUSE KIRJELDUS	DOKUMENT
ESMANE HINDAMINE		
aug-sept	Uue lapse tulekul lasteaeda annab õpetaja lapsevanemale täitmiseks tutvumisankeedi. Ankeet säilitatakse lapse arengumapis. Õpetajad hindavad kõigi varem lisatuge saanud ja uute laste arengut. Koostöös TUKOga lepatakse laste nimekiri kokku augusti keskel. Varajase märkamise põhimõtet silmas pidades hindab õpetaja koostöös tugispetsialistidega kõigi 2-3-aastaste laste arengut. Õppeaasta keskel lisandunud laste arengut hindab õpetaja kahe kuu jooksul, vajadusel kaasab tugispetsialistid. Tugispetsialistid hindavad kõigi 3-4-aastaste ja varem lisatuge saanud laste arengut. Õpetajad ja tugispetsialistid kirjeldavad hindamistulemusi IAJK-l.	Eliisi rühma-päevik, IAJK
PLANEERIMINE		
sept- okt	TUKO koordineerimisel toimub rühmaõpetaja(te) ja tugispetsialistide ümarlaud, koostatakse lisatuge vajavate laste esmane sekkumisplaan - individuaalsed arengueesmärgid (vajadusel IAK rakendamine), eripedagoogilise ja/või logopeedilise toe vajadus, perevestluse vajadus, käitumise tugikava (KTK) rakendamine jms. Sealhulgas toimub õpetajate esmane nõustamine, materjalide jagamine jms. Tugispetsialistid kinnitavad tuge saavate laste nimekirjad. Rühmaõpetaja viib läbi toevajadusega laste vanematega lapse arengut toetavad vestlused, kaasates tugispetsialisti(d). Kõikide uute laste peredega toimuvad tutvumisvestlused.	Tugistend, IAJK

RAKENDAMINE

Järje- pidev jaanuar	Toimub kõikide laste arengu dokumenteerimine (vt pedagoogiline dokumenteerimine). Lisatuge vajava lapse arengueesmärkide saavutamiseks planeerib õpetaja tegevusi projektiplaanis “individaalsed arengueesmärgid” lahtris. Rakendamise käigus dokumenteerivad rühmaõpetaja ja tugispetsialistid lapse arengut Eliisi päevikus, tehes sissekandeid vastavalt vajadusele kas lapsevanemale nähtavalt või nähtamatult. Tugispetsialisti tunnikirjeldused tehakse rühmapäevikusse lapsevanemale nähtavalt. Viiakse läbi koolieelikute arengumäng, mida on kutsutud vaatama lapsevanemad. Järgnevate nädalate jooksul toimuvad koolieelikute arenguvestlused.	Projekti- plaan Eliisi rühmapäevik
--	---	--

MONITORING

Järje-pidev	TUKO koordineerimisel jälgitakse kokkulepitud sekkumise rakendamist ja selle tulemuslikkust. Vajadusel kutsub TUKO kokku ümarlaua, kus arutatakse lapsest lähtuvalt sekkumise tulemuslikkust, vajadusel tehakse eesmärkides korrekture.	IAJK
jaan- veeb	Õppeaasta keskel (jaanuar-veebuar) koostatakse lapse individuaalseid arengueesmärke silmas pidades vahekokkuvõtte. Toimub TUKO ja rühmaõpetaja ümarlaud vajadusel kaasates teisi osapooli. Toimub laste arengueesmärkide korrigeerimine ning edasise plaani kokku leppimine (arenguvestlustel osalemine jms).	JÄTKUB RAKENDAMINE

HINDAMINE

märts- aprill	Õpetaja koostab kõikidele lastele arengu kirjaliku kokkuvõtte IAJK-l (v.a koolieelikud, kellele koostatakse koolivalmiduskaart). Toevajadusega laste vanematega toimuvad arenguvestlused, kus (võimalusel) osaleb ka tugispetsialist. Laste vanematele, kelle lapsele ei ole määratud lisatuge, pakutakse võimalust osaleda arenguvestlusel omal soovil. Arenguvestluse tulemus dokumenteeritakse IAJK-l. Tugispetsialistid teevad lapse arengukokkuvõtte hiljemalt juuni alguses, peale tugiteenusega lõpetamist.	IAJK
-----------------------------	---	-------------

Lapse individuaalse arengu toetamiseks kohaldatavad erisused

Varajane märkamine

Varajane märkamine on lapse arengu toetamise alustala. Usume, et varakult pakutud tugi loob lapsele tugeva arengu- ja toimetulekubaasi ning aitab ennetada raskuste süvenemist, mille tulemusel võib toetuse vajadus aja jooksul pigem väheneda kui suureneda.

Tugisüsteem lasteaias

Iga laps on eripärane oma arengu tempo, vajaduste, huvide ja iseloomu poolest. Iga lapse arengu toetamine tema arenguvajadusi arvestades on lasteaia igapäevase töö loomulik osa.

Lisaks rühmameeskonnale toetab lasteaia lisatuge vajavat last tugimeeskond, kuhu kuuluvad:

- **Tugiteenuste koordineerija (TUKO):** koordineerib lapse arengu toetamiseks vajalikku tugisüsteemi. Koondab infot lapse arengust, juhib koostööd õpetajate, tugispetsialistide ja lapsevanemate vahel ning aitab planeerida ja koordineerida sobivaid tugimeetmeid.
- **Logopeed** tegeleb kommunikatsioonivõime arendamise ja/või parandamisega, hõlmates nii suulise ja kirjaliku kõne loome- ja mõistmisoskust, verbaalset ja mitteverbaalset suhtlemist.
- **Eripedagoog** tegeleb lapse psüühiliste protsesside (taju, tähelepanu, mõtlemine, mälu), sotsiaalsete oskuste, õpioskuste ja kõne arengu toetamisega.

Kolmetasandiline tugisüsteem

Lisatuge vajav laps selgub lapse arengu jälgimise ja hindamise käigus, mil teevad koostööd kõik last ümbritsevad inimesed - õpetajad (sh liikumis- ja muusikaõpetaja), abiõpetajad, lapsevanemad, tugispetsialistid (logopeed, eripedagoog, TUKO).

Kui üldtugi ei ole olnud lapsele piisav, saab tõhusamat tuge pakkuda lasteaia väiksema laste arvuga rühmas (kuni 12 last). Ettepaneku lapse tõhusamaks toetamiseks teeb lapsevanemale TUKO. Väiksema rühmaga liitumiseks on vajalik lapsevanema kirjalik nõusolek. Kui lapse toevajadus aja jooksul väheneb, teeb TUKO ettepaneku suunata laps (tagasi) aiarühma. Nii

väiksema rühmaga liitumiseks, kui ka tagasi suuremasse rühma naasmiseks on lapsevanemal õigus küsida teist arvamust kooliväliselt nõustamiskomisjonilt (Rajaleidja keskus).

Andekas laps

Lasteaed loob tingimused iga lapse võimete maksimaalseks arenguks. Andeka lapse toetamine toimub enamasti üldtoe raames, lähtudes lapse individuaalsetest võimetest, huvidest, õppimise tempost ja arenguvajadustest.

Andeka lapse arenguvajaduste ja tugevuste väljaselgitamisel tuginevad õpetajad lapse vaatlusele, pedagoogilisele hindamisele, lapse tegevuste ja õpitulemuste analüüsile ning koostööle lapsevanematega. Vajaduse korral kaasatakse hindamisse tugispetsialist(id). Õppe- ja kasvatustegevust diferentseeritakse ning vajaduse korral rikastatakse täiendavate õppimisvõimalustega, mis võimaldavad lapsel tegutseda tema arengutasemele vastavate väljakutsetega. Õpetajad loovad õppimist toetava, paindliku ja arengut soodustava keskkonna, mis võimaldab lapsel oma võimeid rakendada, arendada ning kogeda eduelamusi. Andeka lapse toetamine toimub koostöös perega.

Eesti keelt teise keelena kõnelev laps

Lasteaed loob tingimused eesti keelt teise keelena kõneleva lapse keeleliseks, sotsiaalseks ja õppealaseks arenguks. Lapse toetamine toimub eelkõige üldtoe raames, arvestades lapse keeleoskuse taset, eestikeelses keskkonda liitumise aega, arenguvajadusi ja varasemaid kogemusi.

Lapse keelelise arengu ja toevajaduse väljaselgitamisel tuginevad õpetajad lapse vaatlusele, pedagoogilisele hindamisele, igapäevase suhtluse analüüsile ning koostööle lapsevanematega. Vajaduse korral kaasatakse lapse arengu täpsemaks hindamiseks ja toetamiseks tugispetsialist(id).

- Rühmaõpetaja loob turvalise ja toetava keelekeskkonna, mis soodustab eesti keele omandamist ning lapse aktiivset osalemist õppe- ja kasvatustegevustes.
- Rühmaõpetaja on keeleline eeskuju, kasutades selget ja lihtsat kõnet ning toetades mõistmist sõnade ja fraaside korduste ning aeglase kõnetempo abil.
- Rühmas vähendatakse taustamüra, et laps saaks paremini keskenduda talle suunatud kõnele.
- Eesti keele omandamist toetatakse sihipäraste tegevuste ja visuaalsete abivahenditega.
- Järgitakse põhimõtet 1 inimene = 1 keel, st rühmaõpetaja suhtleb lapsega eesti keeles, vanemad oma emakeeles. Erinevaid keeli omavahel ei segata.
- Õpitulemuste kavandamisel ja hindamisel arvestatakse lapse individuaalset arengut ning vajadusel lähtutakse individuaalse arenduskava eesmärkidest.
- Lapse toetamine toimub koostöös perega.
- Lapse arengu hindamisel arvestatakse lasteaias käimise perioodi ja kokkupuudet eesti keelega. Vajadusel kasutatakse noorema vanuseastme eeldatavaid tulemusi

Töökorraldus juhtumipõhiselt

Toevajaduse ilmnemisel lähtutakse juhtumipõhisest töökorraldusest, mis on tavapärasest süsteemsem ja mitmeid osapooli kaasav sekkumine. Lisatõe vajadus võib ilmneda igal ajahetkel õppeaasta jooksul.

		DOKUMENT
RÜHMA TASAND <i>Lapse arengu hindamine ja lisatõe vajaduse märkamine.</i>		
Toevajaduse (sh andekus, eesti keel teise keelena) hindamiseks on vajalik märkamiste järjepidev dokumenteerimine (arengu kaardistamine, käitumisraskuste kirjeldamine vähemalt 2 nädala vältel). Õpetaja kaasab vajadusel TUKO, kes tutvub andmetega, nõustab õpetajat, hindab vajadust edasiseks juhtumikorralduseks. <i>Lisatõe vajadusest võib TUKOle märku anda ka rühmaväline inimene (lapsevanem, õppejuht, direktor jne).</i>		Eliisi rühmapäevik
Vajadusel jätkub:		
HINDAMINE		
TUKO kogub täiendavat informatsiooni, vajadusel korraldab lapse täiendava hindamise. <i>TUKO, õpetajad, tugispetsialistid, lapsevanem</i>		IAJK
PLANEERIMINE		
TUKO kutsub kokku juhtumipõhise ümarlaua. Järgneb sekkumisplaani koostamine - nt individuaalsete arengueesmärkide püstitamine (sh IAK), käitumise tugikava koostamine (KTK), perevestluse vajaduse välja selgitamine jne. <i>TUKO, õpetaja, tugispetsialistid, lapsevanem</i>		IAJK
RAKENDAMINE		
Kokkulepitud tegevuste elluviimine/rakendamine - nt tugispetsialisti(de) teenus, IAK või KTK rakendamine, pere pöördumine eriarsti või koolivälise nõustamiskomisjoni poole, kohaliku omavalitsuse kaasamine jne. <i>rühmaõpetaja, tugispetsialistid, lapsevanem, spetsialistid</i>		Eliisi päevik, projekti-plaan, IAJK
MONITOORING		
TUKO jälgib sekkumise tulemuslikkust. Sekkumisplaani muutmise vajadusel kutsub kokku ümarlaua. Ümarlaua kokku kutsumise vajadusest võivad teavitada ka teised osapooled.		IAJK

<i>TUKO, rühmaõpetaja, tugispetsialistid, lapsevanem, teised spetsialistid</i>	
HINDAMINE	
Lapse arengu kokkuvõttev hindamine, eesmärkide saavutamise ja toe tulemuslikkuse analüüs. Otsustatakse edasise toe vajadus või juhtumi lõpetamine. <i>rühmaõpetaja, tugispetsialistid, lapsevanem, vajadusel teised spetsialistid</i>	IAJK
<i>Juhtumipõhist sekkumist, rakendamist, tulemuslikkust ja dokumenteerimist jälgib TUKO. Vajaduse tekkimisel teeb ettepaneku plaanis tagasiliikumiseks.</i>	

Kui lasteaias kasutatud ressursid ei ole lapse arengu toetamisel piisavad, teeb TUKO ettepaneku kaasata sekkumisse meditsiinisüsteem, kooliväline nõustamiskomisjon, kohalik omavalitsus.

TUKO teeb lapsevanemale ettepaneku koolivalmiduse edasilükkamiseks ühe aasta võrra, kui hindamistulemuste põhjal ei ole laps saavutanud koolivalmidust, seda oma tervises seisundi või individuaalse arengu tõttu (Eesti Vabariigi haridusseaduse § 10¹ lõikes 4). Kui lasteaed ja pere on eriarvamusel suunatakse laps koolivälisesse nõustamiskomisjoni teise arvamuse saamiseks. Koolivälisesse nõustamiskomisjoni suunamissoovitus tehakse ka juhul, kui laps vajab edasise haridustee korraldamiseks ametlikku otsust ehk haldusakti (tõhustatud või eritugi).

Lasteaiaväliste spetsialistide poole pöördumiseks väljastab TUKO vajaduse teada saamise hetkest kahe nädala jooksul lapse individuaalse arengu jälgimise kaardi/iseloomustuse.

Hoiurühmade hindamise kriteeriumid

Mänguoskused

1-2a	2- 3a (3a AH RÕK)
mängib iseseisvalt või tegutseb teistega kõrvuti ning tunneb huvi täiskasvanuga ühistegevuse vastu	suudab väikeses grupis mängule keskenduda
avastab mänguasju ning uurib ja katsetab esemete omadusi (nt tõstab, viskab, kopsib)	kasutab mängides loovalt erinevaid vahendeid
jäljendab täiskasvanu igapäevaseid toiminguid ja tegevusi (nt katab lauda- asetab nukunõud lauale, pühib tolmu)	jäljendab ja kordab mängudes varasemalt kogetut
sooritab esimesi sihipäraseid tegevusi (nt paneb esemed üksteise sisse, laob klotsid üksteise peale)	sooritab iseseisvalt mitu omavahel loogiliselt seotud mängulist toimingut
näitab üles huvi ja jälgib teiste inimeste tegevust mängus	kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga
hakkab täiskasvanu suunamisel ja selgituste abil teiste tegevust märkama (<i>kuid võib veel teise lapse mängu lõhkuda mõistmata selle tagajärgi kaaslasele</i>)	suhtub kaaslaste mängu heatahtlikult
reageerib lihtsale mängujuhisele ("anna", "veereta")	suudab järgida lihtsamaid mängureegleid

Tunnetus- ja õpioskused

1-2a	2- 3a (3a AH RÕK)
uurib aktiivselt uusi esemeid, tegevusi ja teda ümbritsevat keskkonda	tunneb huvi maailma vastu ja uurib seda erinevate meeltega
suudab tegevusele keskenduda vaid lühiajaliselt	suudab huvipakkuvale tegevusele vastavalt oma arengutasemele keskenduda
mõistab igapäevasisituatsioonidega seotud juhiseid	mõistab lihtsamat kõnet
kasutab üksikuid tähendusega sõnu ja viib kokku sõna ning vastava objekti	valdab eneseväljenduseks vajalikku sõnavara
kasutab suhtlemiseks peamiselt žeste, häälikuid ja üksikuid sõnu	väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses

1-2a	2- 3a (3a AH RÕK)
kuulab liigutustega ilmestatud lühikesi luuletusi või liisusalme	suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele
otsib pilguga vaateväljast kadunud objekti (peitusemängud)	oskab leida võrdluse alusel objektides ühiseid ja erinevaid tunnuseid
märkab esemete ilmseid erinevusi	oskab objekte ühe tunnuse alusel rühmitada
järgib üheosalist igapäevast juhust tuttavas situatsioonis	suudab järgida lihtsat juhust
ühendab täiskasvanu abiga 2 lihtsat osa	oskab detailidest (3 osa) lihtsa terviku kokku panna

Sotsiaalsed oskused

1,5-2a	2-3a (3a AH RÕK)
tunneb ära iseenda ja lähedased inimesed ning osutab neile pildil, peeglis või vahetus ümbruses.	oskab märgata ja ennast ning teisi väliste tunnuste kaudu lühidalt kirjeldada
tunneb huvi teiste laste vastu (jälgib neid, tegutseb meelsasti kõrvuti).	on huvitatud mängukaaslastest ja püüab nendega arvestada
osaleb täiskasvanu suunamisel lühiajaliselt ühises mängus või tegevuses	osaleb täiskasvanuga ühistegevustes
järgib kokkulepitud reegleid täiskasvanu meelde tuletamisel	saab aru lihtsamatest rühma kokkulepetest
näitab üles huvi teiste laste vastu	loob lühiajalisi sõprussuhteid lastega, kellega on tihti koos
annab täiskasvanu suunamisel või eeskujul asja teisele lapsele	jagab mõnikord asju ka teistega
otsib täiskasvanu tähelepanu, väljendab suhtlemissoovi hääletsuste, sõnade või žestidega, reageerib teiste emotsioonidele (N naerab, kui keegi naerab)	algatab teiste laste ja täiskasvanutega suhtlust
väljendab oma vajadusi ja soove žestide, hääletsuste või üksikute sõnade abil	oskab väljendada oma vajadusi ja soove
märkab teise lapse emotsiooni ning reageerib sellele täiskasvanu eeskujul pilgu, hääletsuse või lähenemisega	lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast

Eneseregulatsiooni oskused

1-2a	2-3a (AH RÕK)
reageerib oma nimele, teeb vahet poisil ja tüdrukul, lapsel ja täiskasvanul	ütleb oma eesnime, vanuse, soo
rahuneb täiskasvanu toetusel pärast vanemast eraldumist (tuttava rutiini, füüsilise kontakti või toetavate sõnade abil)	tuleb toime vanematest eemalolekuga
hakkab täiskasvanu abiga kohanema ühelt tegevuselt teisele üleminekuga	tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga
reageerib täiskasvanu keelavale suunamisele ja katkestab või ei alusta tegevust ning suudab täiskasvanu toel lühikest aega oodata	suudab täiskasvanu toel lühikest aega soovitud edasi lükata ja oma käitumist pidurdada
rahuneb täiskasvanu vahetul toel ja lohutamisel (rahustamine, suunamine, piiride seadmine)	suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega (kasutades koos õpitud rahunemistehnikaid, lohutavat eset, sõnadega väljendamist või eemaldumist)
võtab ära lihtsamaid riietusesemeid (sokid, püksid, kindad jne) ning osaleb aktiivselt riietumisel (tõmbab pükse üles, lükkab käed varrukatesse). paneb iseseisvalt toitu lusikaga suhu, joob abiga tavalisest tassist. peseb ja kuivatab käsi ja nägu koos täiskasvanuga	saab suures osas hakkama igapäevase eneseteenindamisega, vajadusel palub abi: paneb abiga selga enamus riietusesemeid, lahti riietub iseseisvalt sööb ja joob iseseisvalt peseb ja kuivatab käsi ja nägu juhendamisel
harjub potil käimisega, on nõus seal istuma täiskasvanu toel	omab harjumust kasutada tualetti
paneab koos täiskasvanuga mänguasjad ja riided oma kohale	paneab pärast tegevusi täiskasvanu juhendamisel asjad oma kohale

Valdkondade eeloskused

Mina ja keskkond

Alateemad	1-2a	2-3a
INIMENE		
Mina	reageerib oma eesnimiele väljendab küsimisel enda äratundmist peeglist või fotolt teeb vahet poisil ja tüdrukul, lapsel ja täiskasvanul	ütleb oma eesnime teab, et ta on poiss või tüdruk. teab oma vanust
Kehaosad	osutab küsimisel erinevatele kehaosadele (pea, jalg, käsi, silmad, suu, nina, kõrvad)	nimetab erinevaid kehaosi (pea, jalg, käsi, silmad, suu, nina, kõrvad)
Hammaste tervis	osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari,- pasta)	teab ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid
Isiklik hügieen	peseb ja kuivatab käsi ja nägu täiskasvanu abiga	peseb ja kuivatab käsi ja nägu oskab nuusata
Tervislik toitumine	osutab küsimisel erinevatele toiduainetele sööb lasteaia toitu	tunneb ära mõningaid toiduaineid, sh tuntumaid aedvilju nimetab mõningaid toiduaineid tutvub erinevate maitsete ja lõhnadega, sööb erinevaid toite
Tervise väärtustamine	on valmis lasteaia puhkama/magama, liigub koos täiskasvanuga meelsasti nii rühmas kui õues	osaleb meelsasti tervist toetavates tegevustes, sh liigub meelsasti/aktiivselt nii toas kui ka õues
Tervis ja keskkond	osaleb täiskasvanu juhendamisel tervist toetavates igapäevatoimingutes (nt käte pesemine, söömine, õue minek)	järgib täiskasvanu juhendamisel lihtsaid terviseharjumusi ja ohutust keskkonnas
Erinevuste mõistmine	on valmis koos tegutsema erinevate inimestega	märkab, et inimesed võivad olla erinevad, osaleb nendega ühistes tegevustes
TEHISKESKKOND		
Sõidukid Liiklus	osutab küsimisel sõidukitele (<i>auto, buss</i>)	teab erinevaid sõidukeid (<i>nt sõidu- ja veoauto, buss, mootor- ja jalgratas, rong, lennuk, laev, paat</i>) teab eriotstarbelisi sõidukeid (<i>kiirabi, politsei-ja päästeauto</i>) teab valgusfoori ja nimetab selle tulesid

Alateemad	1-2a	2-3a
		teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee, ülekäigurada teab ja kannab jooksu-, tõuke- või jalgrattaga sõitmisel kiivrit
Kodumasinad	matkib täiskasvanu eeskujul mõne tuttava kodumasinaga kasutamist (<i>pliit</i>)	matkib täiskasvanu eeskujul kodumasinaga kasutamist (<i>nt kohvimasin, köögikombain, pliit, tolmuimeja jmt</i>)
Turvalisus, abi kutsumine	osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha	teab, et terav ese (<i>nt käärid, nuga</i>) teeb haiget oskab täiskasvanu suunamisel ohutult liikuda rühmas, lasteaia hoones ja õuealal
Digivahendite kasutamine Meedia	kuulab koos täiskasvanuga muusikat või vaatab lühivideot/filmi	tutvub täiskasvanu juhendamisel mõne digivahendiga tarbib meedia sisu koos täiskasvanuga (vaatab fotosid, lühifilmi, kuulab helisalvestisi)
LOODUSKESKKOND JA -TEADLIKKUS		
Taime ja loomariik, seosed Elukooslused: aed, põld, mets, niit, soo, järv, jõgi	leiab loodusest puu, lille tunneb ära ja osutab tuntumatele koduloomadele (<i>nt kass, koer</i>) tunneb ära ja osutab linnule, putukale, kalale ja konnale osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (<i>nt pea, saba, käpad</i>)	nimetab ja tutvub erinevate meelte abil tuttavate puu- ja köögiviljadega (<i>nt õun, pirn, kartul, porgand, kurk, tomat</i>) nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende häälsusi nimetab tuntumaid metsloomi (<i>nt karu, jänes, orav, rebane</i>) osutab tuntumatele putukatele (<i>nt sipelgas, lepatriinu, liblikas</i>) nimetab tuntumaid vee-elanikke (<i>nt konn ja kala</i>) tutvub aiaga (midriaed õuealal)
Kodukoha eripära ja loodus	osaleb jalutuskäigul lasteaia lähiümbruses	tunneb jalutuskäigul ära tuttava objekti

Alateemad	1-2a	2-3a
Loodusnähtused, ilmastik Aastaajad ja muutused looduses sellest lähtuvalt Looduse sõltuvus ajatsüklitest	osutab veele ja lumele matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmasadu, tuule puhumist)	nimetab vett, lund, jääd nimetab (kirjeldab) erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma/lund sajab, päike paistab) iseloomustab ööd (<i>on pime</i>) ja päeva (<i>on valge</i>) nimetab suvele ja talvele iseloomulikke nähtusi ja tegevusi (<i>nt suvel on soe, saab ujuda, talvel on külm, sajab lund, saab kelgutada</i>)
INIMENE JA KESKKOND		
Kodu, pere, peretraditsioonid	matkib täiskasvanu eeskujul koduseid tegevusi (nt katab lauda, paneb nuku magama)	nimetab oma pere liikmeid, ütleb vanemate eesnimed
Kodupaik: Luunja, Tartu	osaleb jalutuskäigul Luunjas	teab, et lasteaed on Luunjas osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele (<i>nt lasteaed, park, kauplus</i>) teab Emajõe
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid	osaleb koos täiskasvanuga Eesti sünnipäeval ja rahvakalendri tegemistes	osutab Eesti lipul värvustele sinine-must-valge täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (<i>nt vastlaliu laskmine, kadrisantimine</i>)
Ametid	matkib täiskasvanu eeskujul mõne elukutse tegevust (<i>nt teeb süüa, sõidab autoga, ehitab</i>)	matkib mõne elukutse tegevust
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti	märkab ja korjab täiskasvanu suunamisel prügi
Ohud seoses keskkonnaga	liigub turvaliselt koos täiskasvanuga	järgib täiskasvanu juhendamisel ohutusreegleid

Keel ja kõne

Alavaldkond	1-2	2-3
Grammatika	kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevustes grammatiliselt vormistamata 1-2sõnalisi lausungeid väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus, kuuluvus, asukoht, omadus (<i>nt ei taa – ei taha, emme – emme oma, minna – tahan sinna minna, pa – paha jne</i>)	mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid (2,6a) kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme, tegusõna käskivat kõneviisi, tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme ainsuses ja mitmuses, tegusõna ma- ja da-tegevusnime
Sõnavara	loob kõnetades silmside ja reageerib oma nimele mõistab igapäeva situatsioonidega seotud asjade nimetusi (<i>nende nimetamisel vaatab, osutab asjale, toob asja, teeb tegevuse: nt söö leiba ka, näe kiisu</i>) kasutab üksikuid tähendusega sõnu, viib kokku sõna ja eseme (<i>1,6a. 10-15 sõna, 2a. 50 sõna</i>) kombineerib häälightsusi, žeste ja sõnu (<i>lauselise kõne eeloskus</i>)	kasutab kõnes nimisõnu, tegusõnu, omadussõnu (suur- väike, põhivärvused) ja tagasõnu (all, peal, ees, taga), mis väljendavad tuttavaid nähtusi, objekte ja tegevusi (<i>2,6a lapsel on piisavalt sõnu, et moodustada 3-5 sõnalisi lauseid, alla 50 sõna ei ole lauseline kõne võimalik</i>) kuulab, mõistab ja kordab lihtsamaid üldnimetusi (<i>nt tegevusmängus teatavad jännes, kits ja metssiga: “Me oleme LOOMAD”</i>; mõistab ja tegutseb saades korralduse - “Anna mulle kõik LINNUD” rühmitamismängus rühmitab nt PUID ja TAIMI)
Hääldamine	jälgib ja jäljendab õppesituatsioonis hääldusliigutusi	kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris (<i>2,6 a lühikesed sõnad on arusaadavad, keerulistest sõnadest on lubatud hääldusvead</i>) hääldab õigesti enamikke häälikuid (<i>3a lubatud R asendus L-ga, K, S, Õ ja Ü asendus või moonutamine, muul juhul tuleks rääkida logopeediga</i>) kuulab, jäljendab õppesituatsioonis isoleeritud häälikute hääldust (<i>mängud, kus nt uss teeb SS, mõmmi teeb MM jne. L/a-s olemas õppemängud</i>)
Suhtlemine	suhtleb täiskasvanuga esemetega tegelemise ajal üksikute sõnadega või mitteverbaalselt	osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga; (<i>harjutatakse terve õppeaasta -</i>

Alavaldkond	1-2	2-3
	vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldustele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1-2 sõnalise ütlusega (<i>harjutatakse terve õppeaasta</i>) mõistab ja täidab lühikesi (kahe-nelja sõnalisi) korraldusi tuttavas situatsioonis (<i>harjutatakse terve õppeaasta</i>)	<i>rollimängude vaatus või koosmäng nt käpiknukud / õpetajad esitavad sobival teemal dialoogi, dialoogiga juttude kuulamine ja lavastamine jne)</i> kommenteerib 1-2 lausungiga enda ja/või kaaslaste tegevust (<i>harjutatakse igapäevaselt - nt lavastussituatsioonid esemetega - mõmmi jookseb ja kukub – mis juhtus, räägi!, mängusituatsioonid - “Räägi, mida sinu auto praegu tegi.” igapäevaelu - “Mida sa praegu tegid?”</i>) jäljendab ja kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (<i>harjutatakse eeskuju järgi - nt siil rääkis vaikse/peenikese häälega, tee ka nii jne)</i>
Jutustamine	vaatab, osutab, nimetab tuttavaid esemeid/loomi/tegevusi pildiraamatust, pildilt (selge, väheste tausta ja objektidega pilt või ühe tegevusega pilt) kuulab, vaatab ja mõistab täiskasvanu igapäevategevusi väljendavaid esememänge, <u>jäljendab</u> lihtsat tegevust (<i>nt mõmmi jookseb ja kukub</i>)	kuulab, vaatab ja mõistab täiskasvanu igapäevategevusi väljendavaid tegevusmänge, <u>jäljendab</u> iseseisvalt (hiljem) tegevuste jada (<i>nt mõmmi läheb autoga sõitma, tuleb autost välja ja käib poes, sõidab autoga koju</i>) osutab, nimetab ja kommenteerib tuttavaid tegevusi pildiraamatust, teemapildilt, seeriapildidelt; vastab küsimustele: Kus on ...? Mida teeb....? seostab piltidel kujutatud tegevusi (<i>nt siin kiisu jookseb, siin ta tudub, ta väsis jooksmisest ära - pigem vanusele 2,6, mitte varem</i>)
Kuulamine Laste kirjandus	vaatab, kuulab, mõistab ja suuliselt esitatud ja praktilise tegevusega saadetud lühikest teksti, mis on seotud tema kogemusega, jäljendab hiljem seda samade vahenditega (mängib läbi kuulnud ja nähtud lihtsat lugu) kuulab kuni 5 lihtlausest koosnevat ettelooetavat teksti, mis on seotud tema kogemuste ja tegevusega (<i>kuulamist võiks saata praktiline tegevus, ilmekad žestid, osutamine</i>)	kuulab kuni 10 lihtlausest koosnevat tuttavate sõnadega jutustatud või ettelooetavat teksti, mis on seotud tema kogemuste ja tegevusega (<i>tekst on esitatud mõistmist toetavate vahendite, osutamise, žestide ja rõhutatud ilmekusega vt 1-2a näide</i>) kuulab liigutustega ilmestatud lühikest luuletust või liisusalmi ja tegutseb õpetajaga eeskujul kaasa

Alavaldkond	1-2	2-3
	<i>nt: Joonas oli õues (nukk, pilt). Õues paistis päike (osutus). Aga Joonasel oli külm (õlgade väristamine, kehaga külma väljendamine). Tal ei olnud jopet seljas (osutus kehale, jopele). Joonas jooksis tuppa (jooksmisliigutus)</i>	<i>mõistab ettelõetud teksti (väljendab mõistmist näoilmete, žestide ja kaasarääkimisega, suudab valida kuulatule toetudes õige eseme kaheses valikus nt. Kes kukkus? Näita. Kas karu või kiisu?)</i> kuulab vaikselt unejuttu
Hääliku- ja täheõpetus	jäljendab mängusituatsioonis nende häälikute hääldust, mida ise kõnes kasutab (<i>nt mõmmi naerab II, kiisu laulab AA, hunt ulub UU</i>)	jäljendab mängusituatsioonis häälikute hääldust (<i>nt mesimumm teeb ZZZ, uss SSS, koer RRR</i>) eristab õpitud häälikuid valikust (<i>nt: kuula, kes teeb häält, kas koer või uss – SS/RR; näita pildilt, kes tegi häält MUU/MÄÄ; kui kui kuuled ussi susinat jookse peitu – UU RR SS</i>)
Kirja eelharjutused	tõmbab sõrmega jooni ülevalt alla, alt üles (paberil, liivas jne) tõstab ja laseb lahti väikeseid esemeid kahe näpu vahel ja pintsettidega (pintsetthaare)	tõmbab sirgjooni ülevalt alla ja vasakult paremale kirjutusvahendiga (paberil, liivas, plastiliinil, nt vihm, rohi, siili okkad jne) jäljendab kaar- ja ümarjooni (liival, pintsliga, kriidiga jne) jäljendab lihtsaid käeharjutusi/sõrmemänge nt liisusalmide rütmis (<i>vt mängud kõne ja mootorika arenguks</i>), keerab korke, asetab rõngaid pulga otsa (kolmikhaare) harjutab kahe käe koostööd (<i>hoian kaussi ja tõstan lusikaga suppi suhu, hoian paberit ja värvin pilti</i>)

Matemaatika

Alavaldkond	1-2a	2-3a
Hulga mõiste ja võrdlemine	rühmitab esemeid hulgaks ühe tunnuse järgi (värv või suurus)	rühmitab esemeid hulgaks ühe tunnuse järgi (värvus, kuju või suurus)
Loendamine	osutab hulgale üks ja palju	leiab esemete hulgast üks ja palju loendab 3 piires
Suurused Mõõtmine	eristab küsimisel suurt väikesest leiab samasuguse asetab õõnesvorme üksteise sisse ja peale proovimise teel	osutab ja nimetab esemeid, kasutades mõisteid suur ja väike leiab samasuguse kujundi visuaalse vaatluse teel
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	praktiliselt katsetades paneb auku geomeetrilisi kujundeid (kuni neljane komplekt)	eristab ringe ruutudest rühmitamise teel osutab ja nimetab ringi
Orienteerumine ajas	tunneb ära tuttavad päevased rutiinsed tegevused	eristab mõisteid öö ja päev tegevuste kaudu
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	saab aru mõistetest peal ja all (tegutseb vastavalt korraldusele) teab, kus on rühma mängu-, magamis- ja pesemisruum ja WC	saab aru mõistetest sees, minu ees – taga, kõrval, ülal – all õpib iseseisvalt orienteeruma lasteaia õuealal

Kunst

	1-2a	2-3a
Tehnilised oskused: joonistamine	tõmbab erineva suunaga jooni kritseldab selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt)	tõmbab kaarjaid jooni hakkab joonistama ümarvormi harjutab õiget pliatsihoidu kolmikhaardes kritseldades püsib joonistusvahendiga paberi piirides

	1-2a	2-3a
Tehnilised oskused: maalimine Värvid, nende segamine	teeb paberile erinevaid jooni ja jälgi kasutades näpuvärve proovib/katsetab erinevaid jäljendeid (käejalg, tempel, svamm)	võtab pintsliga värvi vajadusel/suunamisel loputab pintsli vees tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu leiab sinise, kollase, punase ja rohelise värvi
Tehnilised oskused: voolimine	mängib looduslike voolimismaterjalidega (lumi, liiv) mudib, tükeldab, surub kokku, venitab, vajutab voolimismassi auke.	tutvub erinevate voolimismaterjalide ja töövahenditega (nt voolimisalus, voolimispulk) veeretab ja rullib alusel pehmet voolimismaterjali (nt soolatainas) jäljendades õpetajat teeb sõrmega pehmesse voolimismassi jäljendeid voolib ümar- ja piklikke vorme õpetaja abiga
Tehnilised oskused: meisterdamine	kortsutab pehmet paberit liimib täiskasvanu abiga lihtsa detaili alusele.	õpib kasutama liimipulka (katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid) proovib kasutada kääre käristab ja kortsutab pehmet paberit ribast
Kujutamine ja väljendamine (mõtete ja tunnete edasiandmine nähtaval kujul)	julgeb kasutada erinevaid kunstmaterjalide ja vahendeid väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt	tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest annab oma tööle nimetuse
Kujundamine (objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine)	moodustab koos täiskasvanuga liivast, lumest jne vorme (N: täidab matkides vormid) matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega	kaunistab (täppide või joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepott, papptaldrik, kivi jne) tunneb rõõmu erinevate vormide loomisest (savist, liivast, lumest) ja mängust vormitava materjaliga.
Kunstiteose vaatlemine Vestlus kunstist	rõõmustab, elavneb äratundmisrõõmust vaadates oma tööd või raamatuid	vaatleb pilte ja raamatu-illustratsioone, osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid

Muusika

	1-2a	2-3a
Muusika kuulamine	kuulab ja jälgib laulu	kuulab vaikselt ja keskendunult õpetaja laulu tunneb tuttavaid laule ära erinevas esituses kuulab looduse hääli (nii helikandjal kui looduses)
Laulmine	matkib täiskasvanu häält ja intonatsiooni lihtsatel silpidel (loomahäälitsused – auh-auh, näu-näu..., loodushääled – tip-tip, sull-sull..., jne)	laulab kaasa lihtsaid fraase (tip-tip vihmake, saja-saja jne) laulab koos lihtsate liigutustega (patsi-patsi, jne) õpib alustama ja lõpetama laulu koos teistega
Pillimäng	mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa)	tutvub lihtsate rütmipillidega – kõlapulgad, kõristid, marakad, tamburiinid, kuljused ning katsetab nende kasutamist mängib õpetaja laulule või muusikapalale rütmipillidel kaasa lööb marssides/kõndides pillil rütmi kaasa
Rütmiline liikumine /Tants ja rütmika	sooritab koos õpetajaga lihtsamaid liikumisi vastavalt laulutekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine)	kõnnib, jookseb, hüppab muusika saatel vabalt koos õpetajaga või iseseisvalt ning õpib üle minema uuele liikumisele kaheosalise muusika muutumise järgi (linnukesed lendavad/magavad; liblikad lendlevad/istuvad “õiele”) õpib muusika saatel sooritama lihtsaid tantsuliigutusi – plaksutamine, lehvitamine, rõhksamm, sõrmevibutus, poolkük, põlveplaks oskab reageerida muusika algusele ja lõpule

Liikumine

	1-2a	2-3a
Liikumisalased üldteadmised Põhiliikumised (s.h vahendite käsitsemine)	liigub õpetaja juhendamisel ohutult ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste kõnnib piiratud pinnal säilitab kõndides ja joostes sihi hüpatab käes palli ja jälgib selle suunda jookseb veereva vahendi järel sooritab ettenäitamisel asendeid ja liikumisi matkib õpetaja eeskujul lihtsaid liigutusi muusika saatel kõnnib sihipäraselt lühikesel jalutuskäigul	sooritab õpitud põhiliikumisi oskab joosta koordineeritult käte- jalgade tööga ronib madalal redelil säilitab tasakaalu vähendatud/kitsal pinnal püüab, viskab ja veeretab palli hüppab mõlemal jalal korraga sooritab harjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega juhendamisel teeb harjutusi ühtses tempo kõnnib, jookseb, hüpleb rütmiliselt muusika järgi matkab õpetajaga looduses
Liikumismängud Erinevad spordialad (s.h talvised spordialad)	osaleb koos õpetaja ja kaaslastega lihtsates kõnni- ja jooksumängudes oskab täiskasvanu abiga kelgule saada ja mäest alla lasta	mängib matkiva sisuga 1-2 reeglina kõnni- ja jooksumänge oskab lihtsaid jooksumänge- veereva vahendi abiga, koju jõudmisega jne istub täiskasvanu abiga kelgule ja laseb mäest alla

3-7 aastaste laste hindamise kriteeriumid

Üldoskused

Mänguoskused

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Mängule keskendumine ja püsivus	keskendub lühiajalisele ja lihtsale mängule täiskasvanu toel mängib lühiajaliselt koos kaaslastega	keskendub iseseisvalt lühiajalisele ja lihtsale mängule	keskendub pikemaajaliselt enda valitud mängule	suudab mängule keskenduda
Mänguvahendite kasutamine ja mängu kujundamine	kasutab mänguasju tavapärasel moel (nt sõidutab autot, paneb nukule mütsi pähe)	kasutab mängus õpetaja antud või olemasolevaid vahendeid, uurib, konstrueerib ja katsetab objektide või sümbolitega ning jagab ja vahetab mängu käigus oma asju	loob mängukeskkonna ning kasutab mängus iseseisvalt erinevaid vahendeid, asendades neid vajadusel muu sobivaga.	kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid
Mängu loovus ja kujutlus	matkib tuttavaid olukordi (nt söögi tegemine, magama panek) oma kogemustest lähtuvalt leiab mänguks vajalikke asendusmänguasju	rakendab mängudes fantaasiaelemente, sidudes isiklikke kogemusi	rakendab mängudes erinevatest allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid	rakendab mängudes loovust, kujutlusvõimet, oma kogemusi, teadmisi ja oskusi
Mängu algatamine ja omaalgatus	soovib teiste algatatud mängus osaleda, (võib vajada julgustust ja tuge)	algatab lihtsaid mänge (nt „Teeme kooki”)	algatab mänge ja toob neisse uusi ideid	näitab mängu käigus üles omaalgatust, huvi ja loovust
	algatab lihtsaid mänge (nt autosõit)	algatab lihtsa sisuga lühiajalisi mänge	mängib üksi ja koos kaaslasega ning muudab mängu kulgu	algatab mänge ja arendab mängude sisu

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Rollimäng ja suhtlus mängus	mängib lihtsat rollimängu täiskasvanu toel	võtab mängudes lihtsamaid rolle, kasutades matkimisel liikumist, kõne ja hääletooni	omandab mängudes rollidele iseloomuliku käitumise, tuginedes oma kogemusele	täidab mängudes erinevaid rolle muudab oma suhtlust vastavalt mängurollile
Koostöö ja sotsiaalsed oskused mängus	mängib mängu ja püüab teha koostööd eakaaslastega (paaris, väikeses grupis) täiskasvanu toel	algatab mängu, leiab mängukaaslased ja püüab nendega arvestada	suudab mängudes ülesandeid ja rolle jaotada ning kokkuleppeid sõlmida	suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele
Reeglimäng ja reeglite järgimine	osaleb reeglitega mängus koos täiskasvanuga (nt peitus) ja suudab oodata oma korda	järgib tuttava mängu reegleid koos kaaslastega, vajadusel täiskasvanu abiga, saab aru reeglite vajalikkusest	järgib mängureeglite täitmist enda ja teiste poolt loob ise mängureegleid ja oskab neid ka teistele selgitada	järgib mängu reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada
Emotsioonid mängus (võit ja kaotus)	tunneb rõõmu koostäiskasvanu toel	õpib oma tundeid võidu ja kaotuse korral väljendama (<i>võib selleks vajada täiskasvanu tuge</i>)	väljendab oma tundeid võidu ja kaotuse korral ning mõistab, et mängus on võimalik veel proovida	tunneb rõõmu võidust ja suudab hakkama saada kaotusega

Tunnetus- ja õpioskused

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Tähelepanu maht, jaotuvus, koondamine keskendumine, püsivus, ümberlülitatavus	suudab lühiajaliselt (5–10 min) keskenduda huvipakkuvale tegevusele, vajades täiskasvanu juhendamist	suudab huvipakkuvatele tegevustele keskenduda mõnda aega (10–15 min) ning suudab alustada ja lõpetada tegevuse, vajadusel täiskasvanu toel	suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (15–20 min), viib alustatud tegevuse lõpule	suudab huvipakkuvale tegevusele keskenduda (30 min) keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile
Suutlikkus teavet hankida, info mõistmine, juhiste järgimine, arutelu	saab aru lihtsatest ja tuttavatest lausetest ning reageerib kuuldule enamasti konkreetse tegevusega, täiskasvanu juhendamisel	täidab täiskasvanu poolt antud ülesande, vastates lihtsatele küsimustele	reageerib sobivalt täiskasvanu juhiste ja osaleb lühikeses arutelus	saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi
Juhiste järgimine	järgib täiskasvanu toel üheosalist juhist (nt „Palun pese käed”)	täidab kaheosalist juhist, kui tegevused on tuttavad ja lihtsad (nt „Palun pane riided selga ja pese käed”), vajadusel täiskasvanu toel	täidab iseseisvalt lihtsamat kahekolmeosalist juhist, kui tegevused on seotud igapäevatoimingutega (nt „Palun pane riided selga, siis jalanõud jalga ja lõpuks mine mänguplatsile”)	suudab täita kahekolmeosalist igapäevast juhist või korraldust
Mõtlemine, oma mõtete teadvustamine ja väljendamine	väljendab täiskasvanu abil oma mõtteid lihtsate lausetega ja esitab küsimusi	väljendab oma mõtteid, kasutades lihtsamaid põhjendusi (nt „...sest mulle ei meeldi”) ja küsimusi (nt „Kuidas see töötab?”) ning arutleb igapäevaste temade üle, vajadusel täiskasvanu suunamisel	esitab küsimusi, avaldab arvamust (nt „Ma arvan, et...” ja arutleb lihtsate probleemide üle (nt mida teha, kui keegi on kurb)	esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Vaatlemine, rühmitamine, tunnuste märkamine	vaatleb suunamisel esemeid, märkab nende olulisi tunnuseid, detaile ja seoseid ning rühmitab neid täiskasvanu toel ühe selge ja nähtava tunnuse alusel (nt kõik punased klotsid)	vaatleb esemeid, märkab nende detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid ning rühmitab neid kahe erineva nähtava tunnuse alusel (nt kollased suured pallid)	rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste ning ühe ja sama eseme mitme erineva tunnuse järgi (nt pall on ümmargune, punane ja mängimiseks)	oskab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel rühmitada
Mõtlemine (loogika, seosed, põhjus-tagajärg)	kirjeldab täiskasvanu suunamisel üksteisele järgnevaid tegevusi, mis on seotud isikliku kogemusega (nt „vihma sadas, ei saanud õue minna“)	eristab hulkade suurust ja proovib loendada või järjestada ning kirjeldab lihtsaid põhjus-tagajärg seoseid igapäevastes olukordades (nt „kuna sa jooksid, siis kukkusid“)	suudab iseseisvalt loendada, võrrelda hulki ja oskab kirjeldada sündmuses ning nähtuses põhjus-tagajärg seoseid ja ajalist järgnevust	saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna
Probleemilahendus ja õpitu kasutamine	tegutseb, uurib, katsetab enamasti kogemuspõhiselt ja matkides, vajades täiskasvanu tuge	konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi – lahendab lihtsamaid praktilisi probleeme (nt „eelmine kord see vahend sobis, proovin uuesti“), kuid võib vajada täiskasvanu suunamist	kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides ja oskab põhjendada oma valikuid ja otsuseid lühidalt (nt „Ma tegin nii, sest eelmine kord see töötas“)	kasutab õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades
Tajud ja mõtlemise viisid (kaemuslik-praktiline / kujundiline, verbaalne)	kasutab ülesannete lahendamisel praktilist proovimist, valides vahendeid ja lahendades probleeme enamasti katse-eksituse teel (nt proovib mitut erinevat eset, kuni üks sobib)	valib ülesande lahendamiseks sobivaid vahendeid, osaleb lihtsates praktilistes probleemilahendustes, kus saab proovida erinevaid vahendeid (nt ehitusklotsid, loovmaterjalid) ning hindab esemete sobivust neid omavahel mõõtes, kõrvutades. <i>kaemuslik- kujundiline mõtlemine – laps suudab juba probleemi lahendada ka mõttes, toetudes kujutlustele, piltidele ja varasematele kogemustele.</i>	valib tuttavate ülesannete puhul sobivaid vahendeid ja võtteid ning lahendab probleeme, tuginedes varasemale kogemusele ja kasutades ülesannete lahendamisel nägemismeelega hindamist (ei pea	kasutab sobivaid vahendeid ja võtteid probleemilahenduseks

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
	<i>kaemuslik- praktiline mõtlemine - laps kasutab probleemide/ülesannete lahendamisel päris esemeid ja praktilist proovimist</i>		kõrvutama, hindab eemalt) <i>kaemuslik-kujundiline mõtlemine</i>	<i>kaemuslik-kujundiline, aga ka verbaalse mõtlemise elemendid</i>
Teadmiste ülekandmine (õpitu kasutamine)	kasutab omandatud oskusi ja teadmisi ainult tuttavates olukordades täiskasvanu juhendamisel	kasutab omandatud teadmisi ja oskusi tuttavates olukordades ja rakendab neid lihtsates sarnastes olukordades täiskasvanu suunamisel	kasutab omandatud teadmisi ja oskusi igapäevastes situatsioonides sarnastes olukordades ning proovib neid rakendada ka uutes olukordades täiskasvanu toetusel	kasutab omandatud teadmisi ja oskusi iseseisvalt sarnastes ja uudsetes olukordades

Sotsiaalsed oskused

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Suhtlemine ja sotsiaalne kontakt	suhtleb eakaaslaste ja tuttavate täiskasvanutega	alustab vestlust, osaleb mängudes ja räägib oma mõtetest	vestleb vabalt, loob ja hoiab sõprussuhteid	tunneb huvi teiste vastu, oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda
Teiste emotsioonide mõistmine ja reageerimine	märkab täiskasvanu suunamisel teise lapse tundeid, reageerib lihtsatele emotsioonidele (rõõm, kurbus)	märkab teiste tundeid, püüab lohutada või aidata	arvestab teiste tunnetega grupitegevustes	püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses
Koostöö ja ühistegevus	osaleb koos täiskasvanu ja kaaslastega ühistes tegevustes ning vajab koostöö tegemisel täiskasvanu juhendamist ja tuge	teeb koostööd väikeses grupis, lihtsates olukordades pakub ja küsib abi	töötab grupis ühise eesmärgi nimel, abistab vajadusel kaaslast	oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi (sh suudab iseseisvalt tegevuse käigus probleeme lahendada ja jõuda kaaslasega kokkuleppele)
Vahendite jagamine ja kokkulepped	jagab mänguasju täiskasvanu julgustusel	küsib luba kaaslasel kuuluva eseme kasutamiseks	midagi soovides (nt mänguasi), sõlmib kaaslasega verbalselt kokkuleppeid	jagab ja vahetab asju iseseisvalt, peab kokkulepetest kinni
Käitumine ja sotsiaalsed normid	mõistab lihtsate olukordade sobivust täiskasvanu abil.	tunneb ära sobimatu käitumise, kui sellele viidatakse ning leiab täiskasvanu suunamisel sobiva käitumisviisi.	teeb ise valikuid käitumisviiside vahel ja õpib neid tagajärgedega seostama.	teeb vahet sobiva ja ebasobiva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi.
Kiusamisvaba käitumine	arutleb täiskasvanu juhendamisel, miks löömine, narrimine või halvasti ütlemine ei ole lubatud	mõistab täiskasvanu toel, et teiste inimeste suhtes tuleb olla salliv ja tunneb ära kiusamiskäitumise	teab, et vägivald ja kiusamine on vale, ning oskab ennetada, märgata ja vajadusel abistada	kirjeldab, miks vägivald ja kiusamine ei ole lubatud käitumine.

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Reeglid ja viisakus	järgib lihtsaid kokkuleppeid ja õpib viisakusreegleid täiskasvanu juhendamisel	osaleb rühmareeglite koostamisel, tuletab meelde ja püüab järgida rühma kokkuleppeid ning lihtsamaid viisakusreegleid (vajadusel täiskasvanu toel)	osaleb reeglite koostamisel ning järgib rühma reegleid ja üldtunnustatud viisakusreegleid lahendab arusaamatusi verbaalselt	järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme mõistab oma-võõras-ühine tähendusest
Erinevuste märkamine ja aktsepteerimine	märkab, et inimesed võivad olla erinevad (nt nahavärv, kasv, prillid, kepp)	teab, et inimestel võivad olla erinevad vajadused (sh toevajadused) ja kombed, suhtub erinevustesse sõbralikult (st näitab seda oma käitumisega, nt kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju)	räägib erinevustest avatud ja mõistval viisil, selgitab erinevate abivahendite vajadust (nt prillid, kaldtee, suhtlusraamat)	mõistab, et inimesed võivad olla erinevad
Valikute tegemine ja ühine otsustamine	avaldatakse eelistust kahe valiku vahel	pakub ideid tegevuste osas	arutab valikuid ja otsustab koos kaaslastega	osaleb ja teeb ettepanekuid otsustusprotsessides
Toimetulek uutes olukordades	proovib uut tegevust täiskasvanu toel	tegutseb muutunud olukorras täiskasvanu juhiste toel, sh püüab arusaamatusi lahendada kõne abil	püüab uudsetes olukordades ise hakkama saada, vajadusel küsides täiskasvanu abi	suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides
	osaleb koos täiskasvanuga lihtsates ühistes digitegevustes.	tutvub ja kasutab mõnda digivahendit mis võimaldavad teha kostööd (nt telefon, tahvelarvuti, Dash ja Dot jt robotid)	õpib digivahendeid kasutama suhtlemiseks ja koostööks, ja järgima lihtsamaid veebisuhtluse tavasid	mõistab suhtluse erinevust reaals- ja virtuaalmaailmas, arvestab eakohaselt suhtlemisreegleid mõlemas keskkonnas ning käitub digisuhtluses vastutustundlikult

Eneseregulatsioonioskused

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Emotsioonide teadvustamine ja väljendamine	väljendab oma emotsioone füüsiliselt (nt nutt, kallistamine)	kirjeldab lihtsamaid emotsioone verbaalselt täiskasvanu toel (nt olen rõõmus, olen kurb) ja hakkab mõistma, et inimestel võivad tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid.	suudab emotsioone kirjeldada – mis teeb kurvaks või õnnelikuks – ja õpib mõistma ka keerukamaid tundeid (nt uhkus, häbi jm) väljendab abiga tugevaid emotsioone sobival viisil	suudab oma emotsioone ja nende põhjuseid kirjeldada ning sobival viisil väljendada
Tegevuste kavandamine ja lõpuleviimine	osaleb täiskasvanu toel mängudes ja igapäevategevustes ja lõpetab need täiskasvanu juhendamisel	algatab mõningaid mängu ja tegevusi ja lõpetab need täiskasvanu suunamisel	kavandab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatu enamasti lõpuni, kuid võib vajada täiskasvanu abi	kavandab, algatab ja korraldab mängu ja igapäevategevusi ning viib alustatud tegevused lõpuni
Sihipärane tegutsemine ja püsivus	järgib lihtsamaid juhiseid täiskasvanu suunamisel ja keskendub lühiajaliselt alustatud tegevusele	lahendab ülesandeid ja teeb koostööd kaaslastega, vajades täiskasvanu juhendamist	tegutseb iseseisvalt ja grupis eesmärgipäraselt, suutes keskenduda ja pingutada ülesannete täitmisel, vajadusel täiskasvanu toel	suudab pingutust nõudva tööülesande kallal iseseisvalt ja grupis sihipäraselt tegutseda
Enesekontroll ja käitumise juhtimine	saab aru lihtsamatest käitumisreeglitest ning püüab neid täiskasvanu toel igapäevategevustes järgida	oskab tuttavas keskkonnas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte	oskab avalikus ruumis (nt teater, kontsert, liiklus) sobivalt käituda ja lähtuda kokkulepitud reeglitest	oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele
Eneseregulatsioon ja rahunemine	osaleb täiskasvanu suunamisel rahunemist soodustavates tegevustes	õpib täiskasvanu toel vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi	oskab suunamisel vajadusel iseseisvalt kasutada lihtsamaid vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi	oskab vajadusel kasutada vaimset tasakaalu ja rahunemist soodustavaid tegevusi
Eneseteenindamine ja tööharjumused	saab hakkama lihtsamate eneseteenindamise toimingutega (riietumine, söömine, tualeti kasutamine) ja tööharjumustega (lehtede riisumine, mänguasjade koristamine).	on omandanud esmased eneseteenindamise (sh tualettpaberi kasutamine) ja tööharjumused (hoiab korras oma kappi, paneb vahendid pärast tegevuse lõppemist õigesse kohta), võib vajada täiskasvanu tuge	saab hakkama eneseteenindamisega ja on omandanud enesekohased tööharjumused (oskab kasutada nuga ja kahvlit, isiklike asjade hoidmine, vahendite heaperemehelik kasutamine)	saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused (kasutab vahendeid heaperemehelikult ja tegevuse lõppedes koristab enda järelt)

Valdkondlikud oskused

Mina ja keskkond

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
INIMENE				
Mina	ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime, vanuse ja soo (poiss, tüdruk) ning nimetab täiskasvanu abiga oma lemmiktegevuse	kirjeldab enda välimust ja ennast lihtsate omaduste kaudu (nt kiire, rõõmus, meeldib joonistada)	kirjeldab oma iseloomu ja huve detailsemalt, oskab võrrelda end sõpradega	oskab tutvustada ja kirjeldada iseennast, enda omadusi ning huvisid
Kehaosad Elundid	osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele ning nimetab nende kehaosade peamist otstarvet (nt kõrvadega kuulatakse).	tunneb oma kehaosi, teab nende lihtsamaid ülesandeid	kirjeldab kehaosi (<i>sh erinevaid organeid nt süda, magu, kopsud, luud, lihased</i>) ja nende ülesandeid kirjeldab poiste ja tüdrukute erinevusi teab, kuidas kulgeb eluring	oskab nimetada kehaosade nimetusi, teab nende vajalikkust ja mille poolest erinevad privaatsed kehaosad teistest teab eakohaseid fakte raseduse ja lapse sünni kohta
Hammaste tervis	teab, et hambaid peab pesema ja nimetab hammaste hooldamise vahendeid	nimetab hammaste jaoks kasulikke ja kahjulikke toiduaineid ning oskab selgitada, miks ja kuidas tuleb hambaid pesta	nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (<i>hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine</i>)	oskab selgitada, mida on vaja teha selleks, et hoida hammaste tervist (selgitab, miks tekivad hambaaugud)
Isiklik hügieen	teeb hügieenitoiminguid (<i>nt käte pesu, nuuskamine</i>) täiskasvanu suunamisel ja vajadusel abiga	teab vajalikke hügieenitoiminguid ning teeb neid iseseisvalt täiskasvanu meeldetuletusel	selgitab hügieenitoimingute vajalikkust ja järgib igapäevaseid hügieeniharjumusi iseseisvalt	oskab selgitada, miks on oluline järgida igapäevaelus isikliku hügieeni põhimõtteid
Privaatsus	märkab enda ja teiste kehade erinevusi (soolisi erinevusi)	mõistab, et mõned kehaosad on privaatsed ja kuuluvad ainult talle.	teab, millised kehaosad on privaatsed, ning oskab seista oma isiklike piiride eest	seisab oma isiklike piiride eest (oskab öelda EI soovimatule puudutamisele) ning teab, kelle poole pöörduda abi saamiseks, kui tema piire ei austata.
Tervislik toitumine	arutleb täiskasvanu abiga, miks juur- ja puuviljad on kasulikud	nimetab, mis on tervisele kasulikud ja kahjulikud söögid ja joogid (<i>sh vee tähtsus</i>).	teab ja oskab selgitada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve	kirjeldab, mida tähendab tervislik ja mitmekesine toitumine

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
	nimetab mida tuttavatest aed- ja puuviljadest valmistada saab osaleb tervisliku toidu valmistamisel	nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise söönud (<i>nt kama, hapukapsad, verivorst</i>) tutvub toidupüramiidiga teab, et magusad ja soolased näksid ning suhkruga joogid pole tervislikud valmistab täiskasvanu juhendamisel tervislikku toitu	teab taldriku reeglit selgitab toidupüramiidi põhimõtet	saab iseseisvalt hakkama mõne lihtsa toidu valmistamisega
Tervise väärtustamine	arutleb täiskasvanu abiga, miks on uni ja liikumine vajalik	nimetab tervist hoidvaid tegevusi (<i>tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, uni, puhkus</i>)	teab ja selgitab, miks uni, puhkus ja liikumine mõjutavad tervist	selgitab, miks piisav puhkamine, uni ja kehaline aktiivsus on olulised tervise hoidmisel nimetab looduses leiduvaid ravimtaimi
Tervis ja keskkond	teab, et värske õhk, liikumine ja tervislik toit on kasulikud ja oskab neid oma enesetundega seostada	nimetab tervist toetavaid tegevusi keskkonnas (<i>nt värskes õhus viibimine, puhtas vees ujumine</i>)	teab, milline keskkond, tegevus või käitumine aitab tervist hoida ja milline kahjustab	kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist ning teab, kuidas oma tervist hoida.
Erinevuste mõistmine	märkab, et teised lapsed võivad käituda või välja näha erinevalt	toob võrdluses välja inimeste erinevusi (keel, toit, riietus) ja vajadusi	selgitada inimeste erinevusi (nt kuidas inimesed erinevad keele, toidu või riietuse poolest) ja märgata vajadusi ning kultuuritraditsioone	saab aru, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused ja kultuuritraditsioonid
TEHISKESKKOND				
Sõidukid Liiklus	nimetab erinevaid sõidukeid töö tegemiseks ehitusel (<i>nt teerull, kraana, seguauto, ekskavaator</i>),	kirjeldab erinevate sõidukite otstarvet	teab eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust	teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
	talus (<i>traktor, kombain</i>) ja mujal (<i>prügiauto, takso, matkaauto</i>) teab kõnni- ja sõidutee otstarvet ja valgusfoori tulede tähendust teab turvavöö ja turvatooli, helkuri ja kiivri, kaitsmete vajalikkust õpib märkama mõningaid liiklusmärke (<i>ülekäigurada, bussipeatus</i>).	teab oluliste liiklusmärkide (<i>nt ülekäigukoht, anna teed, stop, jalgrattatee, jalgteed, bussipeatus, õueala</i>) tähendusi selgitab, miks on vajalikud helkur, jalgrattakiiver ja turvaiste ja -vöö autos selgitab, millal, kus ja kuidas helkurit kanda oskab ühissõidukis ja sealt väljudes käituda (<i>viisakusreeglid, puhtuse hoidmine, piletiost</i>) oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes (<i>vihm, lumi, jää, udu, tuul</i>) arutleb ohtude ja ohtlike olukordade üle tänaval ning teab mõningaid liiklusreegleid (<i>nt sõiduteed ületades tuleb peatuda, vaadata, veenduda</i>)	oskab selgitada liiklemise erinevusi valgus ja pimedas ning lähtuvalt aastaajadest selgitab käitumisreegleid tänaval ja teab, et liikluses tuleb olla tähelepanelik ja ettevaatlik ning käitub ohutult erinevates liiklusolukordades	teab, kuidas jalg- ja tõukerattaga ohutult õuealal/kergliiklus- või kõnniteel sõita, kasutades turvavarustust oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda teab, kuidas ületada ohutult ristmikku teab ja kirjeldab liiklemise erinevusi linnas ja maal
Kodumasinad	nimetab kodus kasutatavaid kodumasinaid (toas, köögis) matkib kasutamist ja nimetab elektrilisi tööriistu õues ja ehitusel (<i>nt trell, mootorsaag, muruniiduk jmt</i>)	nimetab ja tunneb ametite juurde käivaid kodumasinaid (teab otstarvet)	kasutab täiskasvanu toel mõnd kodumasinat ja teab selle ohutu kasutamise reegleid (<i>lasteaia tolmuimeja, köögimasinad</i>)	tutvub põllutöömasinatega Luunjas teab erinevate kodumasinat otstarvet ja nende kasutamisega seotud ohte
Turvalisus, abi kutsumine	nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (<i>nt kuum toit, lahtine tuli, ravimid, tera- ja elektrilised riistad - nuga, käärid</i>) ja	nimetab ohtlikke esemeid, kohti (<i>nt aken, trepp, rõdu, veekogud, ehitised</i>) ja tegevusi (<i>nt terariistad, mängimine ohtlikes kohtades</i>) ja teab, et abi saamiseks	oskab iseseisvalt ohutult liikuda rühmaruumis, lasteaia hoones ja õuealal	oskab ebameeldivates või ebaturvalistes olukordades (<i>nt vette kukkumine, tulekahju, põletus, eksimine linnas, maal või metsas, võõras inimene jmt</i>)

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
	räägib täiskasvanule, kui kardab või on saanud haiget	tuleb pöörduda usaldusväärse täiskasvanu poole (<i>nt politseinik, õpetaja</i>), nimetab hädaabinumbrit 112	nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (<i>nt mäng tänaval, ehitises, karjääris, ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita, talvel nõrgale jääle minek, tikkudega mängimine jne</i>), ohtlikke aineid, olukordi teab, et looduses leidub mürgiseid taimi, metsas kasvavad söögi- ja mürkseened, söödavad ja mürgised marjad teab, kuidas turvaliselt käituda (<i>nt ohtude ennetamine ja märkamine</i>) ja kirjeldab, millal tuleb helistada hädaabinumbril ning millist infot helistades edastada	turvaliselt käituda ning vajadusel abi kutsuda. julgeb keelduda tegevustest, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik tutvub esmaabi andmisega õpitud olukordades (osaleb Punase Risti esmaabi koolitusel)
Digiturvalisus	nimetab täiskasvanu juhendamisel kodus ja lasteaias kasutatavaid digiseadmeid (<i>nt arvuti, telefon</i>) ja teab mõningaid ohtusid nende kasutamisel	arutleb täiskasvanu suunamisel digikäitumise reeglite üle (<i>nt piiratud aeg ekraani vaatamiseks, võõrastele ei ütle oma nime</i>)	teab, kuidas digitehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada (<i>nt õppimiseks, joonistamiseks</i>), nimetab mõningaid ohte digikeskkonnas (<i>nt isikliku info jagamine, tundmatute linkide avamine</i>)	teab digitehnoloogia ja interneti turvalise ja eesmärgipärase kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas
Digivahendite kasutamine Meedia	kasutab koos täiskasvanuga lihtsamaid robotikaseadmeid ja meediavahendeid ning oskab neid hoida	kasutab täiskasvanu juhendamisel digivahendeid, täidab lihtsaid ülesandeid (<i>nt foto tegemine, äpi avamine</i>) ja suudab programmeerida lihtsamaid robotikaseadmeid mõistab, et päris- ja virtuaalmaailmal on erinevused	kasutab digivahendeid, sh robotikaseadmeid konkreetse eesmärgiga, iseseisvalt, paaris või väikerühmas järgides kokkulepitud reegleid kasutab digivahendeid tervist säästvalt (<i>silmad, istumine, aeg</i>)	kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt, heaperemehelikult ja loovalt ning juhib lihtsamaid robotikaseadmeid loob ise juhendamisel meedia sisu (<i>nt multifilm, heli salvestamine, reklaam, video</i>),

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
		tutvub ja kasutab eakohaselt mõningaid meediavahendeid (audio/visuaalsed-, digi- ja trükimeedia)	räägib oma meediakogemustest, seostab meedias nähtut oma kogemustega, osaleb selle loomise lihtsates tegevustes, mõistes, et meediasisu on inimeste loodud	<i>fotod, trükitekst ekraanil või paberil)</i> selgitab mõisteid päriselt ja ekraanil, eristab reaalsust fantaasias
LOODUSKESKKOND				
Taime ja loomariik, seosed Elukooslused: aed, põld, mets, niit, soo, järv, jõgi	eristab okaspuid lehtpuudest, nimetab mõningaid okas- ja lehtpuid (<i>nt kuusk, kask, vaher</i>) lasteaia õuealalt teab, et mõned seemned on söödavad, mõned mürgised hoolitseb suunamisel taime eest nimetab erinevaid metsloomi (<i>nt põder, hunt, kits</i>) eristab loomade elupaiku (mets- ja koduloomad) nimetab mõnda putukat (nt sääsk, kärbes) ja ämblikuid nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad) tutvub niidu ja pargiga (Luunja näitel) eristab metsa põllust	nimetab ja kirjeldab erinevaid köögivilju (<i>nt punapeet, kaalikas, kõrvits, hernes, sibul</i>) ja proovib neid rakendades erinevaid meeli teab, mida taim vajab kasvamiseks (vett, valgust, soojust) nimetab ja kirjeldab 2-3 kodukohas kasvavat lehtpuud ja 1-2 okaspuud nimetab mõne söögi- ja mürgiseene (<i>nt kukeseen, pilvik, puravik, kärbseseen</i>) nimetab ja kirjeldab tuntumaid linde (<i>nt varblane, tihane, harakas</i>) nimetab ja kirjeldab 3-4 putukat (<i>nt liblikas, mesilane, sipelgas, kiil</i>); nimetab kalale iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba); teab kodukoha veekogu (Emajõgi), tutvub sealse elukooslusega	loetleb puu osi - tüvi, võra, oksad, juured); tunneb ja kirjeldab mitmeid lasteaia õuealal või selle kõrval kasvavaid lehtpuid (<i>nt arukask, hobukastan, pärn, vaher, pihlakas, tamm</i>) nimetab 2-3 viljapuud (<i>nt õuna-, pirni-, ploomipuu</i>) ja tunneb nende vilju nimetab ja tunneb aias ja metsas kasvavaid marju (<i>nt maasikas, vaarikas, sõstar, tikker, mustikas, pohl</i>) nimetab ja tunneb mõnd õuealal kasvavat rohttaime kirjeldab mitmete tuttavate loomade välimust ja teab, kus nad elavad (Eesti, põhja- või lõunamaa) nimetab tuntumaid paigalinde (<i>nt tihane, leevike, rähn</i>) ja rändlinde	nimetab ja kirjeldab erinevaid kevad, suve- ja sügislilli nimetab ja tunneb leht- ja okaspuude vilju (<i>nt kastanimuna, tammetõru, kähbid</i>) nimetab seene osi tunneb mõnd teravilja (<i>nt rukis, kaer</i>) ja teab, mida sellest valmistatakse nimetab ja kirjeldab eksootilisi vilju teab, et taimedel on erinevad kasvukohad – ja vajadused nimetab ja kirjeldab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi (sh põhja- ja lõunamaa loomi), oskab selgitada nende kohastumisi paikkonnale (lähtuvalt eluviisist)

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
			(nt pääsuke, kuldnokk, toonekurg, sookurg) kirjeldab elukooslusi (taimestik, loomastik) kodukoha looduse näitel- Luunja park, Emajõgi, roosiaed, niit, Kaagvere mets	nimetab 2-3 liiki kalu kirjeldab veekogude erinevust - tiik, jõgi, järv, meri kirjeldab ja võrdleb erinevaid elukooslusi - aed, põld, mets, soo, niit.
Kodukoha eripära ja loodus	kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha loodust ja tunneb jalutuskäigul ära tuttavaid kohti	nimetab konkreetseid looduselemente oma kodukohas (nt meie kodu lähedal on jõgi, seal on suured puud) Luunja kaart-magnetmängu toel	tunneb ja nimetab kodukoha loodusobjekte (nt Emajõgi), loomi, taimi ja mõisteid (nt linn, küla, mets, park) Luunja kaardil	tunneb oma kodukoha eripära ja oskab kirjeldada kodukoha loodust
Loodusnähtused, ilmastik Aastaajad ja muutused looduses sellest lähtuvalt Looduse sõltuvus ajatsüklitest	nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (nt sajab vihma, tuul puhub) nimetab mõningaid aastaajale omaseid tunnuseid täiskasvanu suunamisel (suvi, talv) ja tutvub kevade ja sügise tunnustega teab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed värvuvad, langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt) Nimetab täiskasvanu juhendamisel ööpäeva osasid (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja kirjeldab nendega seotud tegevusi	kirjeldab täiskasvanu toel aastaaegu seoses ilmastiku- ja loodusnähtuste (1-2 tunnust) ja tegevustega (nt sügisel lehed langevad ja me riisume lehti) põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel rasked on teab/kogeb mõningaid inimeste tegevusi maal (Luunja) erinevatel aastaagadel (nt seemnete külvamine, põldude kündmine, istutamine, kastmine, saagikoristus) eristab ja nimetab ööpäeva osasid	kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi ning oskab neid seostada aastaagadega kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, aastaring. nimetab ja põhjendab loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (nt ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, lindude ränne) teab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (nt toit, pesakastid) erinevatel aastaagadel	selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaagadest nimetab ja kirjeldab erinevaid loodusnähtusi (nt torm, rahe, vikerkaar, tuisk, udu jmt) teab, et esivanemad ennustasid ilma looduse järgi seostades seda rahvakalendri tähtpäevadega. kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
INIMENE JA KESKKOND				
Kodu, pere, peretraditsioonid	räägib, kellega ta koos elab ja oskab kirjeldada pereliikmeid nimetab oma pereliikmete nimed (ema, isa, õed, vennad)	kirjeldab, mida talle meeldib oma perega teha, toob näiteid kodust (<i>nt maal/linnas, kortermaja, eramaja, loomad</i>) räägib tähtpäevade tähistamist peres ja kommetest	kirjeldab oma pere kombeid, erinevaid ruume kodus ja nende otstarvet jutustab oma vana-vanematest ütleb oma koduküla nime	kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone ütleb oma koduse aadressi mõistab, et on eri tüüpi peresid ja peresuhteid
Kodupaik: Luunja, Tartu	teab ja nimetab jalutuskäigul Luunja asutusi (<i>nt lasteaed, kool, kauplus, kultuurimaja</i>), sadam teab ja nimetab, et lähim suurem linn on Tartu	nimetab mõne maal ja linnas elamise erinevuse (Luunja ja Tartu) Tutvub Luunja kaart-magnetmänguga	teab ja käib Luunja valla erinevates paikades (nt park, Emajõgi, roosiaed, Emajõe-Suursoo keskus ja talud) tutvub Luunja valla kaardiga, leiab koduküla tunneb lasteaia ja valla lippu tutvub Tartu-Maarja rahvariiete mustri, värvide, esemete ja kandmise põhimõtetega leiab Eestimaa kaardilt kodukoha, Emajõe ja pealinna	arutleb maa ja linna erinevuste üle (plussid/miinused kodukoha näitel) teab, et Luunja vallast on pärit J. Jaago, K. E. Sööt ja K. Hiis tutvub Luunja ajaloo, külastab erinevaid asutusi, sh kellatorni muuseumi kirjeldab ja kogeb kooli ja lasteaia erinevusi

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
Eesti sümbolid ja kultuuritraditsioonid Eesti paigad ja inimesed	teab, et elab Eestis, kus räägitakse eesti keelt tunneb ära Eesti lipu, rahvuslinnu ja –lille nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi	nimetab Eesti riigi sümboleid (<i>lipp, hümn, vapp, lind, loom, lill</i>) nimetab mõnda rahvakalendri tähtpäeva, rahvuspüha/-tava (nt mardipäev) räägib kohtadest Eestimaal, kus on käinud	teab Eesti riiklikke (<i>nt lipp, vapp, pealinn, president</i>) ja rahvuslikke (<i>nt lill, lind, puu, loom, kala</i>) sümboleid teab Eesti Vabariigi presidendi nime ja nimetab mõningaid tuntud Eesti kultuuritegelasi teab Eestimaa suurüritusi (nt laulupidu, maraton, ralli jmt) leiab Eestimaa kaardilt kodukoha, Emajõe ja pealinna osaleb tegevuses ja kirjeldab Eesti tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid	nimetab Eesti riiklikke sümboleid, rahva- ja kultuuritraditsioone ning olulisemaid kultuuritegelasi kirjeldab mõnd paika, kus on Eestis käinud
Ametid	nimetab igapäevaelust tuttavamaid ameteid (<i>õpetaja, arst</i>) nimetab erinevaid ameteid nende tegevuse alusel (<i>nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget</i>)	nimetab mõningaid ameteid ja oskab kirjeldada, mida nad teevad nimetab lasteaia töötajaid ja nende tegevusi (nt kokk teeb süüa) teab mõne Luunja valla inimese tööd (<i>nt mesinik, talunik, müüja, vallavanem, kalamees, raamatukoguhoidja jne</i>) loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid	nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid ja räägib, kelleks tahab suurena saada selgitab enimtuntud ametite (<i>nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja jne</i>) vajalikkust	kirjeldab oma pereliikmete ameteid arutleb vanaaja ja tänapäeva ametite erinevustest

Alateemad	3-4	4-5	5-6	6-7
Raha	arutleb täiskasvanu juhendamisel, mis on raha ja milleks seda kasutatakse	teab, et täiskasvanud käivad tööl raha teenimiseks ja arutleb, et raha eest saab osta vajalikke asju (nt toit, riided) ning õpib mängudes raha kasutamist	selgitab raha kasutamise otstarvet – et see on mõeldud asjade ostmiseks, teenuste eest tasumiseks ja mõistab raha väärtust (nt seda peab koguma või säästma)	oskab selgitada raha otstarvet kogeb/ tutvub ettevõtlusega
Inimese mõju keskkonnale: loodushoid, säästev areng	hoiab täiskasvanu juhendamisel lihtsate tegevuste kaudu keskkonda (nt viskab prügi prügikasti)	teab, miks on vaja loodust hoida ja osaleb keskkonnasäästlikes tegevustes teab, et prügi sorteeritakse teab, kuidas keskkonnasõbralikult looduses viibida (nt ei murra, ei viska prügi) mõistab miks ja teab, kuidas joogivett kokku hoida.	selgitab, millised tema teod võivad mõjutada keskkonda ja miks on oluline loodust hoida ning mis juhtub, kui seda mitte teha teab prügi sortimise vajalikkust, sordib täiskasvanu juhendamisel selgitab, miks on puhas õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik Selgitab, miks ja teab, kuidas elektrit kokku hoida selgitab, et looduse säästmiseks saab paljusid inimeste valmistatud esemeid taaskasutada	märkab ja kirjeldab enda ja teiste tegevuse mõju keskkonnale ning käitub keskkonda säästvalt oskab sortida lihtsamat prügi teab, mis on digitaalne prügi kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele selgitab valguse, vee, toitainete ja õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele tutvub energia saamisviisidega (<i>tuul, vesi, päike ja põlevkivi</i>)
Ohud seoses keskkonnaga	arutleb täiskasvanu juhendamisel ohtlike olukordade üle looduskeskkonnas (nt ohud metsas, veekogudel)	nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud nii loodus- kui tehiskeskkonnas (nt ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita)	nimetab, mida tuleb teha ohutuse tagamiseks erinevates keskkondades	kirjeldab võimalikke ohte seoses keskkonnaga, erinevate tegevustega ja olukordadega

Keel ja kõne

Alateemad	3-4a	4-5a	5-6a	6-7
Grammatika	mõistab ja kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid (sh koondlauseid) räägib grammatiliselt õigesti varem toimunud (tegusõna lihtminevik).	kasutab kõnes eri tüüpi laiendatud lauseid kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid räägib grammatiliselt õigesti (<i>lubatud mõned keerulisemate ja erand- vormide vead</i>)	kasutab kõnes lihtsamaid liitlauseid, sh põimlauseid väljendab end arusaadavalt, õigesti valitud sõnastuse ja lausetega (<i>lubatud eksimused harva esinevates käändevormides ja laadivahelduslikes sõnades</i>)	kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid väljendab end selgelt, õigesti valitud sõnastuse ja lausetega
Sõnavara Sõna on keeleüksus, mida laps vajab lausete ja teksti moodustamisel, st oma mõtete väljendamisel. Sõna on ka tunnetustegevuse üksus – kujutluse või mõiste märk. Sõnavaraga töö on igas projektis. Õpetaja kirjutab eesmärgi: lapsel laieneb sõnavara teemal ...	mõistab ja kasutab kõnes mõningaid üld- ja liiginimetusi (<i>nt kleit ja püksid on riided, linnud on vares ja kuldnokk</i>) kasutab põhisõnavara, st lühikesi sageli kasutatavaid sõnu, sõnavaras on eri liiki sõnu (st tegu-, nimi-, omadus-, kaas-, arv- ja määrsõnu), sh liitsõnu. <i>Edaspidi tulevad laiendused baassõnavarale</i>	kuulab ja mõistab ülesandeid, korraldusi ja tekste, kus on vaja leida antonüüme (<i>vastandsõnu, nt kerge-raske, määrg-kuiv</i>), kasutada ja liigisuhteid väljendavaid sõnu (<i>nt metsalind, kodulind, veelind</i>) mõistab ja kasutab mõningaid iseloomuomadusi ja hinnanguid väljendavaid omadussõnu (<i>nt räägib, pildi põhjal, milline on laps, kes tuba koristab – tubli, kiire, hoolikas, korralik, hea, abivalmis jne</i>) kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>nt jutustab toimunud võistlusest - mina olin kiirem, Joonas oli kõige aeglasem jne</i>)	kuuleb, mõistab ja kasutab kõnes mõningaid sünonüüme (<i>samatähenduslikke sõnu, nt räägin-kõnelen-ütlen</i>) mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>nt veereb – veeretab; Näita, kus pall veereb? Kes veeretab palli?</i>) kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt sihiline – ema aitab last; sihitu – laps astus pinna jalga) nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (<i>nt jalanõud on: kingad, ketsid – mis veel?</i>)	kuulab juttudes või õpetaja kõnes kujundlikke väljendeid, selgitab õpitud kujundlike väljendite tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid (<i>nt muruvaip, tuul ulub jne + raamat „Peep ja sõnad“ väljendid - vesi ahjus, jänes püksis jne</i>) kuulab juttudes ja õpetaja kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu, kasutab neid oma kõnes jutustamisel (<i>nt rääkides liikluse teemal tegevuse või pildi põhjal, milline on inimene, kes ületab teed joostes, iseloomustab inimest, kes lõhub linnupesa</i>) liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis

Alateemad	3-4a	4-5a	5-6a	6-7
				keelenormi järgides sõnu (<i>nt liitsõna koostamise mängud - kuula, mis sõna tuleb, kui panen kaks sõna kokku TEE+RULL, vali sina ka kaks pilti ja proovi, kas tuleb tähendusega sõna KÄRBES, SEEN, KUKK</i>) mõistab abstraktseid sõnu õpitud valdkondades (<i>nt tundeid ja vaimset tegevust tähistavad sõnad, nt arvan, mõtlen, kurb, häbi</i>) oskab seletada loo põhjal, miks keegi midagi tundis ja tegi jne)
Hääldamine	hääldab õigesti enamikku emakeele häälikuid, v.a R-häälik) kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris (<i>silpe ei jäta ära ja ei moonuta sõnaväldet</i>) hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne) (<i>pikemates sõnades on lubatud sõnade lühendamise</i>)	hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades (<i>raskemad DR, KL, BL, ST, TS, KS jne</i>) kuulab ja kordab õpitu olukorras keerulisema struktuuriga sõnade	kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu (<i>lubatud vead harva kasutatavate ja keerulise häälikkoostisega sõnades, nt korsten, taldrik</i>)	oskab oma kõnes ja etteöeldud sõnad kordamisel hääldada õigesti kõiki emakeele häälikuid kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu ja sõnaühendeid (<i>nt Klaara korallid, Matsi must müts</i>) hääldab õigesti võõrhäälikuid tuttavates sõnades (<i>šokolaad, garaaž jne</i>)

Alateemad	3-4a	4-5a	5-6a	6-7
	kuulab ja jälgendab õppesituatsioonis ja salmikestes häälikukombinatsioone (<i>nt mängime sisalikke, teeme NG-NG, oleme haiged, turtsume: TSH-TSH, silbikordustega liisusalmid jne</i>) ja silpe (<i>nt vaata “Logopeedilised muinasjutud”</i>)	ridu või lauseid (<i>salmides, mängudes, diktsiooniharjutustes – nt part-Mart-tort, kitsed keksisid, Tralla rullis tainast jne.</i>)		
Suhtlemine	algatab ise eakaaslastega suhtlust (<i>vajadusel rollimängud: nt siil ja orav räägivad, jännes peab vestlusega liituma, üks laps mängib omaette, teine peab liituma</i>) küsib täiskasvanult küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust (<i>vt näiteks “Logopeedilised muinasjutud”</i>)	algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool situatsiooni, vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal ning esitab küsimusi (“Miks ta nii tegi?”) kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid (<i>harjutatakse, arutletakse sel teemal, jälgitakse eeskujul, hinnatakse lugude põhjal jne</i>)	räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid räägib sellest, mida hakkab tegema (<i>nt enne tegutsema hakkamist koostatakse plaan, laps räägib selle järgi, mis hakkab toimuma (lihtsam - sõbrale, õpetajale, raskem – publikule,) nt planeeritakse pidu – koostatakse nt piltide abil tegevusplaan</i>)	tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel, arvestab kaassuhtleja ja suhtlemispaigaga valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast ja/või suhtlusolukorrast mõistab kaudseid ütlusi - kuuleb neid täiskasvanu kõnes ja kuulab lugudes, oskab õpetaja abiga neid lahti seletada (<i>Ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: “Pane aken kinni!” Kaudne ütlus: “Mul on jahe!”</i>)
Jutustamine <u>Eesmärk:</u> kujundada hea suulise teksti mõistmise ja loome oskus (võime anda oma mõtteid edasi)	püüab oma mõtteid ja soove väljendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil	suudab oma mõtteid väljendada lihtsate lausetega tuttavates olukordades jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5	räägib oma kogemustest ja tähelepanekutest, väljendades oma mõtteid arusaadavalt annab edasi kuuldud teksti või järjestatud seeriapiltide sisu	oskab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda jutustab pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse põhjal, annab edasi põhisisu, olulised

Alateemad	3-4a	4-5a	5-6a	6-7
nii, et kuulaja saab sisust aru. Keeruline vaimne ja kõneline toiming, mis toetub mälule, mõtlemisele ja keelevahenditele (sõnavara, grammatilised vahendid) Jutustamisoskus kujuneb suhtlemisel täiskasvanuga Oluline on vähemalt kord nädalas tegeleda tekstiga 5-7a Tekst on kindla eesmärgiga valitud räägitud või loetud jutt millegi õppimiseks (mina ja keskkond, matemaatiline jutuke, liiklus, väärtused, seeriapiltide järjestamine, jutu järgi joonistamine jne	räägib tuttava pildiseeria (3 pilti) järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi ütleb tegevuspildi või oma tegevuse kohta rohkem kui ühe lause (<i>nt Ma panin nuku magama. Ta oli väsinud. Ta on voodis ja magab. Vajadusel abiks küsimus: "Miks?"</i>)	lausungiga (<i>oluline on ka kellele – täiskasvanule, sõbrale, kogu rühmale</i>) räägib teemapildil või seeriapiltidel toimuvast 3-5 lausungiga (<i>abiks täiskasvanu küsimused, osutamine</i>) reastab 3-4 seeriapilti õigesti, mõistab selgelt väljendatud sündmuste järgnevust (<i>nt Joonas jookseb, kukub, põlv on katki, ema lohutab</i>)	arvestades sündmuste järgnevust (ajaline seos), põhjusi (põhjuslik seos, põhjus-tagajärg), toetudes täiskasvanu suunavate küsimustele ja korraldustele jutustab pildi või kogemuse põhjal ühte tüüpi sidenditega seotud lausungitega (<i>nt ja siis mängukaru kukkus elevantide aedikusse.</i>), <i>laused on omavahel seotud (Nt Joonas jooksis kiiresti. Ta tahtis enne teisi trepile saada. Siis ta kukkus. Ja siis tuli ema.) Kuuleb ja mõistab täiskasvanu tekstides sidendeid (aga, kuid, sellepärast et), kordab kuni 7 sõnalist liitlauset.</i>	detailid ning vahendab seejuures oma tundeid jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi nii, et kuulaja mõistab olustikku ka pilti nägemata kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid (<i>nt: sellel kassil on sinised silmad, ta on triibuline ja suur; see kass on väike, mustade silmadega, ta on kollane ja väga paks; see kass ei mahtunud kasti</i>) tuletab mõttelüngaga tekstis puuduva info (<i>nt põhjendab tegelase plaani midagi tegema hakates / arutleb, mida tegelane tundis /või räägitakse autode võidusõidust ja äkki on üks auto kraavis – mis vahepeal juhtus?, lugu sellest, et kaks poissi kaklevad palli pärast - lõpus on ühel silm sinine, teine mängib palliga – mis vahepeal oli või mida kumbki poiss tundis?</i>) jutustamise ajal oskab parandada ja täpsustada oma teksti (<i>mõistab kui kuulaja ei saa tema räägitust täpselt aru,</i>

Alateemad	3-4a	4-5a	5-6a	6-7
				<i>oskab lauset ümber sõnastada, detaile täpsustada nt: räägi pildi järgi, minul on silmad kinni. Ma sain aru, et ...)</i>
Kuulamine Lastekirjandus	kuulab, mõistab lühikest tuttavate tegevustega jutustatud või ettelootud teksti (<i>lugemist saadab pilt ja osutamine pildile</i>), vastab lihtsatele sisutaastavatele küsimustele 1-2 lausungiga, abiks pildid (nt <i>Mis Joonasega juhtus? Kukkus maha. Miks karu nuttis? Sai haiget. Kukkus.</i>) kuulab muinasjutte ja luuletusi, valib mänguasjade seast jutu tegelased, jälgendab õpetaja eeskujul tegelaste dialooge kuulab klassikalisi muinasjutte (nt <i>Naeris, Tare-tareke, Kakuke</i>) reageerib täiskasvanu lihtsamale juhisele kuulab ja loeb täiskasvanu abiga lihtsamaid liisusalme	kuulab ilmekalt loetud lühijuttu, mõistab teksti sisu ka ilma näitlikustamiseta saab täiskasvanu abiga kuuldust aru ja oskab sellel sobivalt reageerida annab kuuldud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste või etteantud lausealguste abil järjestab seeriapildid vastavalt kuuldud jutu sisule (nt <i>muinasjutt Kolm põrsakest 3-4 pilti</i>) kuulab luuletusi ja klassikalisi muinasjutte (nt <i>Kolm karu, Kolm põrsakest, 7 kitsetalle ja kuri hunt, Punamütsike jne</i>) kuulab ja loeb peast liisusalme/luuletusi	saab aru kuuldu peamisest sisust, oskab sellele reageerida ja sobivalt vastata kuulab luuletusi ja eesti muinasjutte, rahvajutte (nt <i>Rebane varastab taadi kalad jne</i>) tutvub mõne eesti lastekirjaniku ja tema teostega teab peast mõnd eestikeelset laulu/ luuletust	saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri (nt pärast kuulamist tehakse kokkuvõte - sa kuulasid ...) kuulab luuletusi (nt <i>Leelo Tungal</i>) ja muinasjutte, rahvajutte ja tekkelugusid (nt <i>Henno Käo</i>) teab peast kuuldud luuletusi ja laule teab mõnd lastekirjanikku ja tema teost
Hääliku- ja täheõpetus Häälimine on sujuv häälikhaaval sõna "lahti"	tunneb täiskasvanu rõhutatud häälimise järgi kuulmise teel hääliku häälikute reas ja silbis (nt <i>astu nõõrile, kui kuuled, et koer teeb: RRR või URR (teistes</i>	tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku sõnades (v.a häälikuühendites) ja ka ettehäälitud sõna ja osutab ruumis või pildivalikus õigele	häälib täiskasvanu abiga 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu (Nt <i>Korda minu järel: A-N-U Mis häälikuid kuulsid? Mis sõna</i>	tunneb kõiki tähti, valib häälikule vastava tähe (nt <i>Mis täht see on? või Kuula, ütlen hääliku, kirjuta täht</i>)

Alateemad	3-4a	4-5a	5-6a	6-7
tegemine”. Nt “Arva ära, mis sõna ütlen: P-E-S-A. Lugemine	<i>silpides R ei ole, nt SUU, AHH jne)</i> jäljendab mängudes häälikupikkuste muutuseid (<i>nt sõna- ja salmiread: TIBU-TIBU - TUPPA, TIPA-TAPA-TUPPA, LALA-LALA-LALLA)</i> tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti (<i>häälikumängude juures hakatakse lapsele näitama ka suuri tähekaarte, soovitavalt õigete häälikuvärvidega)</i> tunneb kirjpildis ära oma nime	esemele, tegevusele (<i>lühike sõna on pigem raskem nt PUU vrs KARTUL, oskus võib vajada individuaalset õpetamist, aga on väga tähtis selgeks saada, et hakata eristama häälikuid sõnas)</i> <i>häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu</i> tunneb ära õpitud õige tähekuju tähtede või figuuride reas (<i>leia, mis on selle tähe moodi, tähtede otsimine ajakirjast jne;</i>) tunneb ära ja nimetab õpitud tähti (<i>tähtedega tutvumise mängud nt leia põrandalt U)</i> Tähtedega tutvumise järjekord võiks olla (2 tähte kuus): I O U L E A N V M T P R Õ Ü A Õ S K	<i>saame? Teeme “lahti” sõna ILUS, mis häälik on esimene, kuula mis on teine jne)</i> määrab hääliku asukoha <u>häälikuühenditeta</u> sõnas (sõna alguses - kõige lihtsam) kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (<i>nt ALA-ALLA, OBA – OPA, LINA-LIINA, LINA-LINNA)</i> tunneb ära ja nimetab õpitud tähti (<i>tähtede mängud: tähe voolimine, erinevast materjalist meisterdamine, tähtede kirjutamine. Eelnevale lisanduvad H D B G J</i> veerib kokku kaks tähte (<i>nt SA, EI, MUU, LII)</i> loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (sildid, poe- ja tänavanimed jmt)	veerib kokku 1-2 silbilisi sõnu häälib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid <u>häälikuühenditeta</u> sõnu (<i>nt P-E-S-A, K-U-R-I)</i> eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut (<i>nt kuula, mis häälikut venitan – SEEN, KASS)</i> kordab täiskasvanu eeskujul kolmest vältest koosnevaid sõnaridu (<i>nt ALA-ALLA - ALLA, OBA – OPA-OPPA, LINA-LIINA-LIINA, LINA-LINNA- LINNA)</i> jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid (<i>nt sõrmed, nõöbid - kuula, mis ma ütlen, pane iga sõna jaoks nõöp lihtsam - MINA SÖÖN, raskem –JOONAS SÖÖB IGAL HOMMIKUL SAIA jne)</i>
Kirjutamine sh kirja eelharjutused	matkib kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega harjutab õiget pliiatsihoidu (alati sättida!)	kirjutab üksikuid talle tuttavaid tähti, harjutab lihtsate tähekujudega tähtede ära kirja (<i>tähekaart ees, kirjutab samamoodi, õpetaja näitab õige võtte</i>) Lihtsamad tähed: I, L, N jne. Rasked S, G, Õ jne	kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (<i>kasutab õiget tähekuju, tähelepanu pöörata: M, S, R, P)</i> oskab joonistada eeskuju järgi kindlaid elemente ja mustriridu	kirjutab õigesti enamikke tähti ja numbrimärke <i>kirjutab õigesti 1-2 silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega (II)</i>

Alateemad	3-4a	4-5a	5-6a	6-7
	oskab joonistada kaar- ja ümarvorme sõrme, pulga ja kirjutusvahendiga (paberil, liivas, plastiliinile jne, nt <i>pallid, päike, inimese pea jne</i>; tõmbab jooni kujutise sisse (tee pallile triibud jne) jäljendab sõrmemänge nt liisusalmide rütmis (<i>vt mängud kõne ja mootorika arenguks</i>) juhtiva käe eelistus on selgem (kui ei ole, tuleb jälgida, kumba kätt eelistab ja alati suunata kasutama just seda kätt)	oskab joonistada kindlaid elemente eeskuju järgi (<i>esialgu joonistab üle punktiirjoone, hiljem jätkab ise rida</i>), kasutada tahvleid, liiva, pliiatsiga magnetalluseid, pintsleid jne oskab jäljendada kriipse ja mustirida joonevahe sisse kirjutab oma nime – alles siis kui pliiatsihoid on õige + individuaalne tähekujude õpetus	<u>joonte vahele</u> (<i>esialgu joonistab üle punktiirjoone, hiljem jätkab ise rida, kasutada tahvleid, liiva, pliiatsiga magnetalluseid jne</i>).	<i>poolaastal, võib eksida kahekordse tähe või sulghääliku pikkuse valikul</i>

Eesti keele kui teise keele õpe

3–4	4–5	5–6	6–7
saab aru tuttavatest eestikeelsetest sõnadest	saab aru lihtsamatest õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust	saab aru õpitud sõnadest ja väljenditest, mõistab nende tähendust ning kasutab neid igapäevasuhtluses eakaaslaste ja täiskasvanutega	mõistab tuttaval teemal ja igapäevasuhtluses kasutatavat eestikeelset kõnet
kordab järele lihtsamaid igapäevaelus kasutatavaid sõnu ja lausungeid (nt mängin palli, panen riidesse)	kordab järele õpitud sõnu ja lausungeid ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks	saab aru õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnade tähendusest ja väljendab end lihtsamate keeleliste konstruktsioonide abil	tunneb ära ja mõistab õppe- ja kasvatustegevuse käigus omandatud sõnu ja keelelisi konstruktsioone ning kasutab neid oma kõnes
õpib täiskasvanu suunamisel, vajadusel viibete, žestide abil aru saama lihtsatest korraldustest, mis on igapäevategevustega seotud (nt hakkame sööma, läheme õue)	saab aru täiskasvanu toel (viiped, žestid) ja reageerib lihtsatele korraldustele	mõistab eesti keelse korralduse sisu ja reageerib sellele vastavalt. Vajadusel toetatakse lapse mõistmist žesti või viipega	saab aru õpitud sõnavara piires korraldusest, mis on vajadusel žesti või viipega toetatud ja toimib vastavalt
õpib aru saama igapäevategevustega seotud küsimustest täiskasvanu toel	saab aru igapäevategevusega seotud küsimustest ning püüab täiskasvanu toel omandatud sõnavara piires neile vastata	saab aru lihtsast küsimustest ning proovib neile iseseisvalt vastata, kasutades lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone	saab aru lihtsast küsimusest ning vastab õpitud sõnavara ja grammatiliste konstruktsioonide piires
saab aru üksikutest viisakusväljenditest (tere, palun, aitäh)	kasutab täiskasvanu suunamisel üksikuid viisakusväljendeid	kasutab õpitud viisakusväljendeid, vajadusel täiskasvanu meeldetuletamisel	kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid
proovib hääldada täiskasvanu abiga üksikuid lihtsamaid sõnu	hääldab täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu	kordab täiskasvanu juhendamisel võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud lihtsamaid, erineva häälikupikkusega sõnu	suudab korrata võrdleva hääldamise abil ja vajadusel žesti või viipega toetatud erineva häälikupikkusega sõnu
tunneb täiskasvanu rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas ja tutvub eesti tähtedega (nt klotsidel, õppemängudes, „rääkivatel seintel”)	tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites), häälib täiskasvanu abiga lihtsamaid sõnu ning tunneb ära üksikuid tähti ja kirjapildis oma nime	määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus) häälikuühendita sõnas, teab enamikku tähti ja loeb üksikuid sõnu	tunneb eesti keele tähestikku, suudab kokku lugeda 1–2-silbilisi sõnu

3–4	4–5	5–6	6–7
matkib üksikute eestikeelsete tähtede kirjutamist erinevatel viisidel või vahenditega	kirjutab täiskasvanu toel üksikuid talle tuttavaid eestikeelseid tähti	kirjutab enamikku joonistähti ja täiskasvanu juhendamisel üksikuid tuttavaid sõnu, sh oma nime	oskab kirjutada vähemalt 1–2-silbilisi lihtsamaid sõnu õigesti järjestatud ühekordsete joonistähtedega
õpib täiskasvanu suunamisel üksikuid lihtsamaid eestikeelseid laule ja liisusalme koos liigutustega	kordab täiskasvanule järgi lihtsamaid eestikeelseid laule või luuletusi.	teab peast mõnda tuttavamat eestikeelset laulu või luuletust	teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule

Matemaatika

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Hulga mõiste ja võrdlemine	otsustab, kas ese kuulub või ei kuulu moodustatud hulka	rühmitab esemeid kahe erineva tunnuse järgi (nt värv ja kuju)	rühmitab ja nimetab hulga erinevaid ja ühiseid tunnuseid	määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid hulkadesse, arvestades samaaegselt kahte tunnust
	moodustab sarnaste tunnuste alusel paarid ja võrdleb neid, kasutab mõisteid sama palju, ühepalju ehk võrdselt	võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem, vähem või võrdselt	võrdleb hulki kasutades mõisteid ja tutvub märkidega rohkem kui ($>$), vähem kui ($<$) ja võrdselt ($=$)	võrdleb hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i>
Loendamine, numbrite tundmine ja arvutamine	loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni	loendab 10 piires, loob seose arvu ja hulga vahel tutvub arvude ja numbrimärkidega 10ni ja kirjutab neid näidise järgi	loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni, tunneb ja kirjutab numbrimärke nimetab antud arvule eelnevat/järgnevat arvu	teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu teab arvude 1–12 järjestust, tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada
	mängib koos täiskasvanuga mängu, mis toetavad liitmisest ja lahutamisest aru saamist läbi praktilise kogemuse (nt klotsidest torni ehitamine, poemäng)	saab aru, et pärast juurde lisamist on esemeid rohkem ja pärast äravõtmist vähem	pane kokku kahe hulga esemed ja liidab ning võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab	liidab ja lahutab viie piires ning tunneb märke $+$, $-$, $=$.
	kuulab täiskasvanu matemaatilist jutukest, mis on illustreeritud näitlike vahenditega ja püüab sellest aru saada	koostab koos täiskasvanuga lihtsa matemaatilise jutu kahest hulgast	koostab lühikese matemaatilise jutukese kahe hulga kohta (nt „Mul oli 3 õuna, andsin 1 ära“)	koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukei
Suurused ja mõõtmine, ühikud	võrdleb kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab lihtsamaid mõisteid	võrdleb ja järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi ning kasutab vastavaid mõisteid	järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi, leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema - väiksema - sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades	oskab järjestada kuni viite eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm)

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
	tunneb igapäevaelus ära münte ja rahatahti ning kasutab neid mängudes	teab, et rahaga saab asju osta ja mõisteid „sent” ja „euro” ning kasutab võrdlemisel mõisteid „kergem” ja „raskem”	seob rahasumma kogustega, oskab lihtsamat summat kokku arvutada (nt poemäng) ning tutvub mõõtühikutega (meeter, liiter, kilogramm) ja nende kasutamisevõimalustega	teab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja seda, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse
	tunneb mängus mõõtmise teel ära erineva pikkusega esemed (nt pikk, lühike)	mõõdab täiskasvanu toel esemete pikkust nööri või muu vahendiga	mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (nt pulk, samm) ja võrdleb tulemusi	oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nöör vms)
Geomeetrilised kujundid ja mustrid	eristab ringi, kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid lähiümbrusest	nimetab ja leiab tasapinnalisi kujundeid (ring, kolmnurk, nelinurk), kirjeldab erinevate nelinurkade (ruudu ja ristküliku) sarnasusi ja erinevusi	tutvub ruumiliste kujunditega kera ja kuup ja märkab sarnasusi ja erinevusi tasapinnaliste kujunditega (ring, nelinurk)	tunneb ära ringi, kolmnurga, nelinurga, kera ja kuubi ning oskab neid kirjeldada
	jätkab õpetaja antud mustrit (nt punane-sinine-punane nupp)	loob ja jätkab mustreid erinevate vahenditega (nt looduslikud materjalid, värvilised esemed)	loob ja jätkab mustreid, rütme ning märkab neid ümbritsevas keskkonnas (nt põrandaplaadid on kollane-roheline-kollane-roheline, jalajäljed lumel)	märkab ümbritsevas keskkonnas mustreid, rütme ja kordusi, oskab neid loogiliselt jätkata ja luua
Orienteerumine ajas	kasutab täiskasvanu toel mõisteid: <i>täna, homme, eile</i>	kasutab tuttavates olukordades mõisteid: <i>täna, eile, homme, praegu, enne</i>	teab, kasutab ja eristab mõisteid: <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem – vanem</i>	oskab kasutada õigesti mõisteid <i>eile, täna, homme, enne, praegu, varem – hiljem, noorem –vanem</i>
	kordab täiskasvanu järgi nädalapäevade nimetusi ja leiab aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid (nt pildidel, vestluses vm)	nimetab täiskasvanu toel ja kirjeldab erinevaid aastaaegu, nädalapäevi õiges järjestuses ning tutvub kuude nimetustega	teab aastaaegade ja nädalapäevade järjestust ning seostab kuid aastaaegadega	oskab nimetada nädalapäevi, kuid, aastaaegu õiges järjestuses
	kirjeldab aastaaega, millal on tema sünnipäev (nt siis, kui lumi on maas; siis, kui puude lehed lähevad kollaseks)	teab, millisel aastaajal on tema sünnipäev ja täiskasvanu toel nimetab oma sünnikuud	nimetab oma sünnipäeva ja kuud, kasutades vajadusel abivahendeid (nt sünnipäevapuu, kalender)	nimetab oma sünnikuud ja -päeva

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
	märkab täiskasvanu toel kella liikumist, seostab teatud tegevusi kindla kellaajaga	mõistab täiskasvanu toel, et kella suur seier (üleval) näitab täistundi ja tuvastab täistunni kellaaja analoogkellal	tuvastab kellal täistundi (analoog- ja digitaalkellal) ja nimetab seda õigesti	määrab kellaaega täistundides
Orienteerumine ruumis, õuealal ja paberil	kasutab täiskasvanu toel lihtsaid ruumilisi mõisteid: peal, all, ees, taga igapäevastes mängudes ja tegevustes orienteerub täiskasvanu abiga lasteaia ruumides	määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan sõbra taga, olen laua ees), ning täiskasvanu toel vasakut ja paremat poolt	määrab eseme (nt robotika vahendi) asukohta teise eseme suhtes ruumis, õuealal (nt GPS kunst) ja paberil kasutades mõisteid all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal orienteerub iseseisvalt lasteaia ruumides	orienteerub ruumis, õuealal ja paberil ning oskab määrata eseme asukohta teise eseme suhtes- all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal

Kunst

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Tehnilised oskused: joonistamine	joonistab iseseisvalt ümarvorme ning tõmbab sellest erineva suuna ja pikkusega jooni (nt päike, loom)	joonistab lihtsustatult jooni ja erinevaid kujundeid ühendades natuurile iseloomuliku kuju	joonistab ümbritsevast tuttavaid esemeid neile omaste värvide ja tunnuste kaudu	joonistab süžeebildi kujutades objekte ja nendevahelisi seoseid
		lisab joonistustele enda jaoks olulisi iseloomulikke detaile	loob pilte fantaasia järgi	kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil
		joonistab ning värvib pindu erinevate vahenditega enamasti piirjoontest välja minemata ning muutes joonte tihedust kasutab joonistusvahendeid liigse surveta	kasutab loovalt joonistusvahendite erinevaid võimalusi (nt pliiatsi külge) värvib kontuuri ületamata	
	joonistab inimese (peajalgse)		hakkab joonistama tegevust	kujutab inimest talle omaste tunnuste kaudu ja liikumises
Tehnilised oskused: maalimine	kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid	teeb pintslivajutusi, kasutades töös erineva suurusega pintsleid	tõmbab peenemaid ja jämedamaid horisontaal- ja vertikaaljooni, teeb esemete kaunistamiseks pintsli trükki	
	maalib paberi piires joonistab ümarvormi värvilaigu pintsliga suurendamise teel	ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt	oskab valida tööle sobivat tausta lähtudes kujutatavast	
		tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, musta ja valget värvi võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone	segab värve uute toonide saamiseks	oskab teadlikult vajalikke värve segada, neid heledada ja tumestada vältides värvide määrdumist

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
		katsetab värvide segamist, helestamist, tumestamist		annab edasi töö iseloomu ja meeleolu enda jaoks sobivates toonides kasutab nähtustele ja esemetele iseloomulikke värvusi
Tehnilised oskused: voolimine	õpib juhendamisel ühendama lihtsamaid voolitud detaile	ühendab juhendamisel voolitud detaile omavahel	ühendab iseseisvalt voolitud detailid siludes ühenduskohad	kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära
	muljub, näpistab, pigistab, rullib ja veeretab voolimismassi	annab esemele või objektile kuju, õige värvi ja iseloomulikud tunnused hakkab voolima inimest	voolib loovalt, lisades objektile detaile voolib ümarvormist õõnesvorme	kujutab voolitud objekti tegevuses/ liikumises
	voolimismassi töödeldes kasutab kahte kätt (jäljendades õpetajat)		kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel	
			annab edasi eseme osade suurusvahekordi ja lihtsamat tegevust	
Tehnilised oskused: meisterdamine	kortsutab tugevamat paberit, nt värvilist paberit ja ajalehti	voldib paberi eeskujul pooleks, kujundades nii nt kaardi vmt rebib paberist ribasid	voldib paberi iseseisvalt neljaks	voldib paberit lõotsaks või ettenäitamise järgi etapiliselt saades lihtsaid objekte (lennuk, müts, paat) rebib lihtsamaid kujundeid kujundab või täiendab pilte või objekte, keepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
	lõikab paberist ribasid	lõikab paberist lihtsaid kujundeid		
	katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid		liimib erinevast materjalist detaile (sh looduslikku) proovides eri tüüpi liime	
	lükib iseseisvalt paelale, traadile vms auguga esemeid		teeb lihtsaid lõnga-, tekstiili- ja villatöid, mis nõuavad punumist, põimimist ning sõlmimist.	punub sirgetest ribadest lihtsa pinna (nt järjehoidja, linik vms) juhendamisel teeb jämedast materjalist keerupaela, punub (kolmeharulist) palmikut
	valib iseseisvalt kunstitöö valmistamiseks meeelpäraseid materjale	valib meelepäraseid meisterdamisvahendeid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit, torusid, karpe jms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö		loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest
		täiendab joonistusi paberist lõigatud detailidega kasutab õpetaja abiga ühendusmaterjalina teipi	liidab materjale, kasutades õpitud teadmisi või ühendab neid omal moel õpetaja abiga ühendab töö detaile teibi, pehme traadi või peenema nõõriga	valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides
Tehnilised oskused	kasutab lihtsaid kunstivahendeid (nt värvipliats, pintsel, savi)	katsetab täiskasvanu juhendamisel erinevaid kunstimaterjale ja väljendab ennast kunstitöö kaudu	oskab täiskasvanu juhendamisel mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeolusid ja kujutluspilte	oskab mitmekülgseid kunstitehnikaid, -materjale ja -vahendeid kasutades väljendada meeolusid ja kujutluspilte
Tehnilised oskused	kasutab etteantud vahendeid täiskasvanu suunamisel	teab, kuidas erinevaid vahendeid ohutult ja sihipäraselt kasutada	valib sobivad vahendid ning kasutab neid ohutult ja sihipäraselt	kasutab erinevaid vahendeid ja võtteid ohutult ning sihipäraselt

Alateemad	3–4	4–5	5–6	6–7
Kujutamine ja väljendamine (mõtete ja tunnete edasiandmine nähtaval kujul)	leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest üksikuid detaile ja objekte ning kujutab neid lihtsustatult	leiab täiskasvanu juhendamisel lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning püüab neid omavahel seostada ja kujutada	leiab lähimast ümbrusest detaile ja objekte ning kujutab neid vabalt ja isikupäraselt	oskab leida ümbritsevat vaadeldes detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil
		kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt	väljendab kunstitöös oma meeleolusid ja fantaasiaid	
Kujundamine (objektile esteetilise lisaväärtuse andmine)	kaunistab eseme täiskasvanu valitud vahendite (nt šabloon, tempel vm) ja juhendamise abil	kavandab ja kaunistab eseme täiskasvanu suunamisel	kavandab, valib vahendid ja kaunistab eseme iseseisvalt	koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks
	kaunistab täiskasvanu abiga rühmaruumi	valib täiskasvanu suunamisel kaunistuse tegemiseks vahendid ja paigutab need rühmaruumi	oskab iseseisvalt kavandada ja valida kunstivahendid õpi- ja kasvukeskkonna kujundamiseks	kasutab kunsti õpi- ja kasvukeskkonna kujundamisel
Kunstiteose vaatlemine Vestlus kunstist	räägib täiskasvanu suunamisel kunstitööst	vaatleb kunstitöid ja jutustab teosest täiskasvanu suunamisel	arutleb nii enda kui ka teiste kunstitööde üle, suhtudes kaaslaste töödesse heasoovlikult	vaatleb kunstiteoseid ja oskab vestelda
	kirjeldab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööd lühidalt ja nimetab kujutatud objekte	jutustab täiskasvanu suunamisel oma kunstitööst ja õpib väljendama oma arvamust kaaslaste kunstitööde kohta	kirjeldab oma töö protsessi, selgitab valikuid ning avaldab teiste tööde suhtes heatahtlikult arvamust	esitleb oma kunstitööd ja arutleda kaaslaste kunstitööde üle
Ühistööd	teeb täiskasvanu juhendamisel kaaslastega ühistööd	jagab töövahendeid kaaslastega ja osaleb ühises kunstitöös	teeb iseseisvalt tööd rühmas, järgides kaaslastega ühises kunstitöös kokkuleppeid	oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist kunstitööd
Digivahendid kunstis	tunneb ära tuttavad digiseadmed, kasutab neid koos täiskasvanuga	pildistab või filmib täiskasvanu juhendamisel	kasutab digiseadmeid iseseisvalt, tehes pilti, videot või salvestades heli	loob digitaalset sisu (näiteks foto, heli, video)

Muusika

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
Laulmine ja muusika kuulamine	huvitub laululistest tegevustest (plaksutab, teeb kaasa kokkulepitud liigutusi), laulab täiskasvanuga kaasa üksikuid fraase ja laululõike juhhib õpetaja järgi oma häält alustab ja lõpetab laulu koos teistega	laulab peast lihtsamaid õpitud laule rühmaga samas tempos	laulab teistega koos ja samas tempos õpitud eakohaseid laule, kasutades loomulikku häält	oskab laulda eakohaseid laule kaaslastega ja üksi
	tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast ja reageerib muusikale emotsionaalselt (<i>nt plaksutab, kõigutab keha</i>)	väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud eristuvaid meeleolusid liigutuste ja liikumisega, tunneb kuulmise järgi ära õpitud laulu	teab muusikalisi põhimõisteid: aeglane – kiire, kõrge – madal, vali – vaikne, rõõmus – kurb ja oskab nende kaudu kuulatud muusikat iseloomustada	suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada
	kuulab erineva karakteriga laule ja muusikapalu	tutvub rahvamuusikaga, kuulab lihtsamaid rahvapille tutvub ja kuulab teiste rahvaste muusikat kuulab Eesti Vabariigi hümn	tutvub mõne klassikuga (<i>nt Tšaikovski, Mussorgski, Vivaldi</i>)	kuulab Eesti rahvuslikke laule (<i>“Eesti lipp”, “Mu isamaa” jm</i>)
	tutvub muusikaliste põhimõistetega aeglane, kiire, kõrge, madal, vaikne, vali, rõõmus, kurb, hoogne, pidulik, naljaks, nukker jne	tutvub laulmise kaudu mõistetega ilmekus, diktsioon	tutvub mõistetega – koorijuht, koor, solist, dirigent, orkester, helilooja, rahvaviis	tajub muusikalisi põhimõisteid: tugev/nõrk, üks/mitu, sirge/looklev, tõusev/laskuv, paigalseisev/liikuv
	tunneb ära ja imiteerib looma- ja linnuhääli	eristab kõla järgi õpitud pille (<i>nt kõlapulgad, tamburiin, marakas</i>)	eristab muusikat kuulates enamlevinud pille (<i>nt klaver, viiul, flööt</i>)	eristab õpitud pille tämbri ja kõla järgi
Pillimäng	mängib kehapillil (plaksud, patsud) ja lihtsamatel pillidel (<i>nt marakas, rütmimuna, kelluke</i>) täiskasvanuga	mängib rütmipille (<i>nt kõlapulgad, tamburiin, kuljused</i>) muusika	mängib õpitud pillidel rütmisaateid lasteriimidele ja -	mängib eakohastel pillidel õpitud lauludele, riimidele ja

Alavaldkond	3–4	4–5	5–6	6–7
	kaasa, eristades kiiret ja aeglast rütmi	kuulamise, liikumise ja laulmise saateks oskab valikuliselt õpitavatele lauludele/paladele lisada kaasmängu õpib tundma 2-osalist meetrumit ja selle rõhulise osa tunnetamist kaasmängu kaudu nii keha- kui rütmipillidel.	lauludele õige hoiu ja mänguvõtetega ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos	instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge üksi ja koos kaaslastega
	tutvub uute rütmipillidega ja omandab nendel mänguvõtteid (<i>käelöökidega trumm, triangel</i>)	tutvub lihtsate meloodiapillidega (<i>ksülofon, metallofon</i>)	meisterdab ise pille (<i>erineva sisuga üllatusmunad, purgid, kotikesed, pulgad jmt</i>) ja kasutab neid	teab õpitud lastepillide nimetusi ja mänguvõtteid
Muusikalis-rütmiline liikumine	liigub koos täiskasvanuga, reageerides muusika eristuvatele vormiosadele (<i>jooks, kõnd, seisak</i>) harjub sooritama tantsuliigutusi ühel ja samal ajal koos rühmaga	juhindub muusika meeleolust ja rütmist ning püüab liikumisel nendega arvestada	arvestab liikumisel muusika meetrumiga, muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register)	oskab liikuda vastavalt muusika rütmile ja meeleolule (sooritab liigutusi täpsemalt, sujuvamalt, rütmiliselt)
	sooritab lihtsaid tantsuliigutusi (<i>keerutus kohapeal, poolkükk, kand- ja varvasastak, rõhksamm, liigutused ülakeha ja kätega</i>) täiskasvanu ettenäitamisel õpib tantsulisi liigutusi sooritama koos vahendiga (<i>lindid, lipud, lilled, pallid, kõrinad, kepid</i>)	tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (<i>liikumised ringis, kolonnis, paarilisega keerutamine</i>), osaleb laulumängudes oskab teadlikult kasutada liikumisel/tantsimisel erinevaid vahendeid	esitab õpitud tantse, kasutades eakohaseid tantsuelemente (<i>nt hüpaksamm, liikumised paarilisega</i>)	oskab tantsida eakohaseid tantse üksi ja koos kaaslastega harjutab erinevaid tantsusamme (<i>rõhksamm, hüpaksamm, liikumine ette/taha/küljele, põlvest vetrumine, galopp, kand/varvasastak, keerutused</i>)
	juhindub oma liikumise valikul muusika iseloomust ja täiskasvanu ettenäitamisest	väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu	imiteerib ja katsetab loovaid liikumisi, kasutades erinevaid vahendeid ja arvestades muusika meeleoluga	väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu, kasutades liikumisel erinevaid liigutusi, tantsusamme, vahendeid

Liikumine

3–4	4–5	5–6	6–7
keskendub tuttavale ja huvipakkuvale kehalisele tegevusele täiskasvanu suunamisel	keskendub ja sooritab uudseid kehalisi tegevusi täiskasvanu suunamisel	Pingutab lühiajaliselt ja keskendub kehalisele tegevusele ning seda lõpule viia	pingutab ja keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele
tunneb liikumisel ja mängimisel mõningaid ohutusreegleid, kuid vajab täiskasvanu suunamist ja positiivset eeskujut	tunneb ja osaliselt järgib liikumisel ja mängimisel reegleid, kuid vajab veel juhendamist ja tuge	liikumistegevuses ja mängimisel järgib ohutus- ja mängureegleid, suudab juba teha arukamaid valikuid mänguks ja liikumiseks	peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid
sooritab põhiliikumisi õpitud harjutustes ja mängudes (põhiliikumisoskused alles arenevad ja kujunevad)	sooritab põhiliikumisi sujuvalt aktiivses tegevuses ja mängudes	sooritab põhiliikumisi sihipäraselt aktiivses tegevuses ja mängudes	sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud
teeb tasakaalu, painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi ja tegevusi	sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi ja tegevusi	suudab täpsemalt juhtida liigutusi ja kombineerida erinevaid liikumiselemente, sooritada kestmavaid tegevusi, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi	sooritab osavust, vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi
kõnnib lühikest maad (nt 2-3m) kitsal rajal, seista ühel jalal mõned sekundid	säilitab tasakaalu lühikest aega paigal olles ning liikuda piiratud pinnal ja liikumise ajal hoiab kehaasendit (k.a. kelgutamisel, suusatamisel, tõukerattaga sõitmisel vm)	seisab ühel jalal ja oskab sooritada lihtsaid tasakaaluasendeid kõnnib kitsal rajal enesekindlalt ja sujuvalt hoiab tasakaalu vahendil liikudes (nt kelgul, suuskadel, tõuke- või jalgrattal)	säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel
sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse ja ettenäitamise järgi	sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi ja püüab ise lihtsaid liigutusi või harjutusi ette näidata	sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja julgeb ka kaaslastele liigutusi ja harjutusi ette näidata	sooritab harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi ette näidata
teeb lihtsaid liigutusi muusika järgi	teeb lihtsaid rütmilisi liikumisi (nt plaks-plaks-hüpe)	tunneb ja järgib lihtsat rütmi (nt korduvad mustrid, tempovahetus), kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides	sooritab koos kaaslasega rütmiliikumisi

3–4	4–5	5–6	6–7
reageerib lihtsatele rütmidele ja liikumisjuhistele (nt muusika järgi liikuma jääda või liikuda aeglasemalt/kiiremini)	jäljendab liikumisega erinevaid rütme, lihtsa muusika või plaksutuse saatel (nt kõnnib ühtlases tempos, kui kuuleb plaksutust) ja muudab liikumisviisi rütmimuutusel	eristab aeglast ja kiiret rütmi ning kohandab oma liikumist vastavalt	liigub vastavalt rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga
kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) loova ja katsetades, mitte veel sihipäraselt	teab spordivahendite nimetusi ja kasutab erinevaid vahendeid (näiteks pallid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne) juba sihipärasemalt (nt viskab palli soovitud suunas, suudab rõngast keerutada)	kasutab vahendeid iseseisvalt, mitmekesisemalt ja loova (nt suudab visata palli sihtmärki, veeretada ja keerutada rõngast, kelgutada turvaliselt)	kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (näiteks pallid, linnid, rätikud, rõngad, hüppid, reketid, suusad, kelgud jne) osaleb suusakooli tundides ja omandab suusatamise algtõed
mängib täiskasvanu juhendamisel, lihtsaid mängu, kus on liikumist ja vähem kindlaid reegleid	mängib lihtsamaid liikumismänge, kus on 1–2 reeglit. Sportlike elemente (nt viskamine, hüppamine, jooksmine) rakendab mängus sihipärasemalt	mängib mängu, kus on rohkem reegleid (2–4 reeglit) ja koostööd (nt liikumis- ja sportlike elementidega mängud meeskondades) järgib teatevõistluse reegleid ja oskab oodata oma järjekorda	mängib erinevaid liikumis- ja sportlike elementidega mängu
nimetab täiskasvanu suunamisel mõningaid igapäevaseid liikumisi (nt jooksmine, hüppamine, ronimine), eriti neid, mida ise sageli teeb.	nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisi (nt rattasõit, jooksmine, tantsimine) ja lihtsamaid spordialasid, mida on näinud või ise teinud (nt jalgpall, tantsimine vm).	nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi (nt jalgrattaga sõitmine, kelgutamine vm) ja mitmeid spordialasid nimepidi, eriti neid, mida on ise proovinud või mida peres harrastatakse.	nimetab erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid nimetab mõnd eesti tuntud sportlast.